SAYI 553 27 EKİM 1996

Cumhuriyet
DERGİ
PARASIZ PAZAR EKİ

4

ASTARI DİSKİNDEN PAHALI MI?

Pop müzik sanayiimiz gelişiyor da Türk popundaki bu aynılık ve kalitesizliğin sebebi ne? Metin Solmaz yazdı.

6

HER ŞEY O GECE BAŞLAMIŞTI...

Adolf Hitler'in Viyana bağlantısını araştıran tarihçi Brigitte Hamann, 20 yıl boyunca topladığı belgeleri yayımladı.

DÜŞLERİMDEN VAZGEÇEMEM...

Yıldız Kenter, kırk sekiz yıldır sahnede. Yarım asrı kaplayan binlerce gecenin başlangıç noktası Olivia, şimdi Jülide. Buralardan ötelere gidebileceğini düşlüyor. Nefesi, bedeni bırakmadıkça hiç eksilmeyecek alkışlar, biliyor...

NEVİN ÜNALIN

Sahneye adımını attığı 1948 yılının 12 Aralık gecesi, Shakespeare'in "Onikinci Gece"sinin, yarım asrı kaplayan binlerce gecenin başlangıç noktası olduğunu Olivia olarak, Yıldız Kenter olarak hissedebilmiş miydi? Üstelik, her oyuncunun düşlerini süsleyen 'başrol' oyunculuğunu elinden hiç bırakmayarak, soluk soluğa, başarıdan başarıya, nefesinin, bedeninin, oyunculuk yeteneğinin sürebileceğini, alkışların hiç eksilmeyeceğini giderek artacağını, sürekli gündemde kalabileceğini 'o gün' gencecik bir konservatuvar mezunuyken düşünebilmiş miydi? "Düşünmüştüm" diyor hafifçe gülümseyerek, "Hatta buralardan çok ötelere gidebileceğimi düşlüyordum. Düşün sonu yok!.."

Yıl 1996. Shakespeare'in "Onikinci Gece"sinin Olivia'sı, Refik Erduran'ın Jülide'si olarak birazdan karşımıza çıkacak. Şinasi Tiyatrosu'nun yüzlerce koltuğu seyircinin talebine yetmemiş, tiyatronun tüm geçiş yerlerine ek sandalyeler konulmuş. Tiyatronun, sinemayı ne zaman altettiğinin yanıtını en güzel seyirciler veriyor. Oyunun, oyunculuğun, sanatın gücü seyircinin alkışlarıyla, ilgisiyle yücelir. İlgisizlik varsa suçu paylaşmak gerekir, öyle değil mi?

"Düşün sonu yok..." diye sorumu yanıtlayan Kenter'e, bugün vardığı noktada hâlâ düşlerinin olup olmadığını soruyorum. Varsa düşlerini hayata ***Devamı 10. sayfada***

Fotoğraf: ERZADE ERTEM

Eyvah, benjamin hastalandı!

Açelyalar, Afrika menekşeleri, yuccalar... Renk renk, koku koku çiçekler bir arada. Ama burası sera değil, bir çiçek hastanesi. Çürümeye yüz tutmuş çiçekleriniz burada yeniden yaşama döndürülüyor. Size yol gösteriliyor; hangi çiçek ne kadar su istiyor, ne kadar güneş görmeli? Aşk merdiveni ışık ister örneğin, japon şemsiyesi bol nem, sıklamen ise güneşi sevmez...

ŞEBNEM ÖZÇİFTÇİ

Doktor, yüzde bir yaşama şansı olan hastasının başında, ona, 'Biraz daha dayan' dercesine sevgiyle bakıyor. Hastanın sararmış yapraklarını kesiyor, çürümüş toprağını değiştiriyor.

Sözünü ettiğimiz doktor da hasta kavramları da bildiğimizden oldukça farklı. Burada doktor, ziraat mühendisleri, hastalar ise bitkiler.

Türkiye'nin ilk bitki hastanesi olan Cem Bitki Hastanesi'nde, her gün böyle sahnelerle karşılaşmak mümkün. Hasta olarak getirilen bitkiler, burada tedavi edilerek, sağlıklarına kavuşturuluyor.

Hastanenin bahçesinde, çeşitli rahatsızlıkları dolayısıyla getirilmiş, açelyadan, afrika menekşesine, çoğumuzun adını bile duymadığı yuccaya, kentiaya, D. marginataya kadar birçok bitkiyi görmek mümkün.

Hasta bitkilerin hepsinin saksılarında kimlik kartları var.

Hastanın Adı: Yucca
Getirildiği Ay, Yıl: Mart '96
Getirenin Adı, Soyadı: Bülent İnceoğlu

Hastanenin ziraat mühendislerinden Seval Aydın, serada bulunan bazı bitkilerin özel bakım istediğini belirtiyor:

"Örneğin siklamen, direkt güneşten uzak yerleri sever. İnsanların en çok yakındıkları çiçeklerden olan açelya ise serin bir ortam ister. Ayrıca bu bitki bahçe bitkisidir, bu yüzden de evde yaşamını sürdürmesi çok zordur. Yine, çok yetiştirdiğimiz F. benjamin bol ışıklı, sıcak ve nemli bir ortamda yaşayabilir."

Seval Aydın, bitkilerin huyunu suyunu anlatmayı sürdürüyor:

"Tropikal bir bitki olan medi illa magnifica ise, tropikal koşullara alışık olduğundan evde zarar görür. Hatta, bu bitkinin serada bile bakımı çok güç oluyor. Yine bakımı zor olan bitkilerden yucca, f zla suyu sevmez. Bu yüzden bu bitkiye su verirken dikkat edilmesi gerekir. Yucca ışığa doğru eğildiğinden, bitkinin kendi ekseni etrafında çevrilmesi şarttır."

Hangi çiçeklerin yetiştirilmesi kolay ki...

"Yetiştirilmesi kolay olan bitkiler ise" diyor Seval Aydın "Evlerimizde yetiştirdiğimiz, ama belki de gerçek adını bilmediğimiz dracaena manguata, dracaena frangrans gibi oraçaena türleri. Yani, özel bakım gerektirmeyen, bitkiler."

Bu kez hastanenin sahibi Cem Şirin'e soruyoruz:

"Bitki hastanesi fikri nasıl karşılandı?"

"Önceleri, tuhaf karşılandı" diye yanıtlıyor soruyu "Ama daha sonra baktık ki, ellerinde hasta bitkileriyle bize geldiler. Bu da bizi çok

Fotoğraflar: ŞEBNEM ÖZÇİFTÇİ

Bu hastanede doktor kavramı da, hasta kavramı da bildiklerimizden çok farklı...

mutlu etti. Hatta şu anda fazla ilgiden kapasitemizin üstüne çıktık."

Pekâlâ İstanbullu bitki yetiştirmeyi biliyor mu?

Cem Şirin'in cevabı olumlu:

"İstanbul halkının çoğu, bitki yetiştirmeyi biliyor. Bilmeyenlerin de bir an önce öğrenmeleri şart. Aslında bu konu kültür seviyesiyle ilgili bir konu. İnsanların kültür seviyeleri ne kadar yükselirse, kendi dışındaki canlılara bakış açıları da o kadar genişler."

Şirin'in bitkilerle ilgilenmesi yeni değil. Daha önceleri çiçekçilik yapmış. Satış sonrası şikayetlerin gelmesiyle, bitki hastanesi fikri doğmuş ve hastane hizmete girmiş.

Gülser Gülerman hastanedeki ziraat mühendisl ri dışında görev yapan bir bitki dostu, bir bitki aşığı. Zaten o dabu sevgiyi gizlemiyor. Tümi lgisini ve şefkatini bitkilere veriyor. Hattaonlarla konuşuyor, dertleşiyor:

"Bitkilerin sevgiye ihtiyacı olduğunu ve sevildiklerinde bunu hissettikleri söylenir ya, bu çok doğru. Bitkiler de diğer canlılar gibi sevgiye muhtaçtır. Onlara da başka canlılara yaklaşıl nası gerektiği gibi yaklaşılmalı."

Konuşurken Gülerman bir çiçeği işaret ediyor. "Bakın" diyor, "Bu açelyayı yeni getirdiler. Getiren kişinin de annesininmiş. Kadın, çiçeğe annesi gibi iyi bakamamış olacak ki, çiçek çürümüş. Belki de sahibinden ayrıldığını anlamıştır. Kimbilir?"

Açelyayı incelerken, saksının içinde büyük bir çivi buluyor. Gülüyor:

"Hay Allah! Bakın çiçeğin toprağından ne çıktı. Kocaman çiviyi sokmuşlar toprağa. Ne işe yarayacaksa!"

Gülerman'ın çok güldüğü bir konu daha var, bitkilerin daha sağlıklı olabilmeleri için yapılan yanlış uygulamalar. Mesela, bitkilerin topraklarına aspirin yada doğum kontrol hapları konuluyor. Oysa bitkilerin bunlara değil, suni gübre ve diğer vitaminlere ihtiyaçları var. "Eğer" diyor "Onlara bu haplar iyi geliyorsa, insanlar da suni gübre alsınlar."

Daha sonra sıra, hastanın tedavisinin en önemli aşamasına geliyor. Saksı kırılıyor, eskimiş toprak değiştiriliyor. Kesilen yapraklar ve dallar tedavi masasının altındaki derin çukura atılıyor. Gülerman, "İşte burası da bitkilerin morgudur. Çürümüş, kırılmış bitkileri buraya atarız" diye ekliyor.

Gülser Gülerman'ın asıl mesleği kâğıtçılık: "Benim kendi mesleğim kâğıtçılık. Gazetelere, dergilere kâğıt verirdim. Çalıştığım zamanlarda, hafta sonları yakın arkadaşım Cem'in yanına, buraya gelirdim. Elimi toprağa soktuğumda, bitkilerle uğraştığımda bütün stresimi atardım. Sonraları bu bende alışkanlık haline geldi. Cem'inde ısrarıyla burada çalışmaya başladım."

Çiçekler Mozart sever...

Ziraat Mühendisi Seval Aydın, Ege Üniversitesi Ziraat Mühendisliği Fakültesi'nden geçen yıl mezun olmuş. Böyle bir hastanede çalışacağını rüyasında görse inanmazmış. O da burada çalışmaya başlayışının öyküsünü şöyle aktarıyor:

"Bu semtte işim olduğunda, hastanenin yakınından geçerdim. Sera diye düşündüğüm buyerin, bitki hastanesi olduğunu öğrenince, burada çalışmaya başladım."

Geçen ay, İzmir'e, Ziraat Fakültesi'ne gittiğini anlatan Seval Aydın, "Okula gittiğimde hocalarım bana nerede çalıştığımı sordular. Bitki hastanesinde çalıştığımı söyleyince de çok şaşırdılar. Hatta bana, böyle bir hastane açma teklifinde bulundular."

Genç mühendis, burada çalışmaya başlama hikâyesini anlatırken, yavaş yavaş bahçenin kenarına dizilmiş hasta bitkilerden birinin yanına yaklaşıyor. Bir süre bitkiyi inceliyor. Aniden gözleri parlıyor, yüksek bir sesle konuşuyor:

"Bakın, bakın! Bu bitki bize getirildiğinde yaşama şansı çok düşüktü. Hatta kısa bir süre önce ben de ondan ümidi kesmiştim. Ama şimdi gördüm ki, gövdesinden patlak vermiş. Bu da yeni yapraklara işaret. Böyle, yaşama şansı az olan bir hastanın yeniden sağlığına kavuşması beni ne kadar mutlu ediyor bilemezsiniz."

Konuşurken söz, bitkilerin müzik beğenisine geliyor. Aydın, "Bitkilerin müziği sevdikleri doğru" diyor, "Biz de bunu bildiğimizden, onlara günde 8-9 saat müzik dinletiriz. Ama unutulmaması gereken önemli bir konu var. Bitkiler alçak frekanslı müzikleri dinlemekten hoşlanırlar. Mesela, klasik müzik, sanat müziği gibi. Yüksek frekanslı, gürültülü müzikleri sevmezler."

Söz müzikten açılınca, Gülerman birden söze giriyor: "Sormayın günde 8-9 saat klasik müzik dinlemekten bıktım. Ama ne yapalım ki, bitkiler bu tarz müzikten hoşlanıyorlar. Bunu daha sağlıklı büyümelerinden anlayabiliyoruz."

Hastanenin otel bölümünde ise, tatile çıkanların çiçekleri ağırlanıyor. Bir bitkinin otelde bir aylık kalma ücreti 200-250 bin lira. Konaklama süresi uzadıkça, ücretler de artıyor. Medyanın, bitki hastanesine ilgisi çok büyük. Hastaneyi gezerken, birçok TV kanalının, gazetenin, derginin muhabirleri ve kameramanlarıyla karşılaşıyoruz. Çalışanlar, bu ilgiden memnun. Nasıl olmasınlar ki...

"Müşterilerimiz, sadece çevre halkı değil. Öteki semtlerden de bize hasta bitkiler geliyor. Medya sayesinde, hastanemiz hakkında bilgi alıp, bizi arayanlar oluyor. Nerelerden arıyorlar biliyor musunuz? Kars'tan, Diyarbakır'a kadar birçok yerden."

Hastanenin sera bölümünde ise, daha çok satışa sunulan bitkiler bulunuyor. Bunlar öyle çeşitli ki, elli yıllık bir tropikal bitkiyi bile burada bulabiliyorsunuz. Serada, yeşilin binbir tonu. Bir o kadar da koku, hepsi birbirine karışmış. Sapsarı kasımpatılar, pembe, beyaz siklamenler, karşısında büyülenmeden duramayacağınız ebruli açelyalar...◀

ÇİÇEKLER...

Benjamin: Bol ışıklı ortamları sever. Toprağı kurudukça su verilmeli, kendi ekseni etrafında döndürülmeli.

Afrikamenekşesi: Bol ışıklı ortamları sever. Yaprağını güneşe doğru kaldırır, bu yüzden kendi ekseni etrafında döndürülmeli.

Aşk Merdiveni: Bol ışıklı ortamları sever. Nemden hoşlanır. Japon Şemsiyesi: Bol nem ve bol suyu sever.

Kaktüs: Bol güneşli ortamları sever. Fazla su istemez, ayda bir su verilmesi gerekir.

Sıklamen: Balkon, bahçe gibi serin ortamlardon hoşlanır. Doğrudan güneşi sevmez.

Açelya: Soğuk yerleri sever (Balkon, bahçe gibi) Kalorifer üzerine konulmaması gerekir.

Yucca: Bol ışıklı ortamlardan hoşlanır. Işığa doğru yöneldiğinden, kendi ekseni etrafında döndürülmesi gerekir. Toprağı kurudukça su verilmeli. Fazla suyu sevmez.◀

Aydın, rüyasında görse bu hastanede çalışacağına inanmazdı.

Gülser Gülerman, asıl mesleği kağıtçılık ama o bitkilerle uğraşmayı yeğliyor...

DERGİ'DEN

Merhaba,
Haftanın günleri arasında ayrım yapmak gibi bir âdetiniz var mı bilmiyoruz. Belki de yaşadığınız günün adına önem vermeyenlerdensiniz. Çoğumuz salı ile çarşamba arasında bir fark gözetmeyiz. Ama sıra pazara geldi mi bir elektriklenme kaplar bedenimizi. 24 saatiyle bize ait olan bir gün vardır karşımızda. O gün hayal edip de yapamadığımız her şeyi yaşamak isteriz. Her zaman başarılı olamayız kuşkusuz. Günü tamamen kendimize ayırmak ya da birileriyle paylaşmaya karar vermemiz gerekir öncelikle. Ama tam bu önemli kararın arefesindeyken beklenmedik bir haber, istenmedik bir konuk, sevilmedik bir hava tüm planlarımızı alt üst etmek üzere kapıda beklemektedir. Hele hele planlar bir hafta öncesinden yapılmışsa sahte pişmanlıklara gebedir önümüzdeki saatler. Çünkü önceden taahhüt edilmiş şeyleri yerine getirmek eğlencenin tadını kaçırabilir bir anda. Bir iki gün önce hastalanmış bir bitkinize ayıracağınız zaman çok önceden tasarlanıp ajandanıza başka bir isim altında kodlanmıştır çoktan. Ya da aniden elinize geçen ve derhal okumak istediğiniz bir roman gelip konmuştur başucunuza. Tiyatroda ayırttığınız yer size pek itici görünmeye başlar birden bire. Dönüp duvardaki saate bakarsınız. Günün birkaç saati daha harekete geçmeden tükenip gitmiştir. Verdiğiniz kararları değiştirmek, yeni hülyalara dalmak da bir o kadar saat daha tüketecektir. Sonunda karar verirsiniz. Tek bir pazarla yetinmek yerine birkaç haftalığına tatil yapmanız gerektiğine. Ama gelgelelim hayat kâh bilinçli kâh bilinçsiz olarak bizzat sizin tarafından kurgulanmıştır.
Her pazar bu çelişkileri yaşarken alırsınız gazetelerin pazar eklerini elinize. Bu pazar, eğer içinizden geliyorsa bitkilerinize birkaç saat ayırın diyoruz size. Ve küçük bir rehber veriyoruz onlarla daha iyi geçinebilmeniz için.
Kapak konumuz ise değerli tiyatro sanatçımız Yıldız Kenter. Unutulmaz oyunlarıyla hepimizin yaşamında bir köşe açan Yıldız Kenter'le Nevin Ünalın görüştü.
Bu pazarı gönlünüzce geçirmeniz dileğiyle...

İpek Çalışlar

CUMHURİYET DERGİ
İMTİYAZ SAHİBİ: **BERİN NADİ** ■ BASAN VE YAYAN: **YENİ GÜN HABER AJANSI BASIN VE YAYINCILIK A.Ş.** ■ GENEL YAYIN YÖNETMENİ: **ORHAN ERİNÇ** ■ GENEL YAYIN KOORDİNATÖRÜ: **HİKMET ÇETİNKAYA** ■ YAZIİŞLERİ MÜDÜRLERİ: **DİNÇ TAYANÇ, İBRAHİM YILDIZ** (SORUMLU) ■ YAYIN YÖNETMENİ: **İPEK ÇALIŞLAR** ■ GÖRSEL YÖNETMEN: **AYNUR ÇOLAK** ■ REKLAM: **MEDYA C**

KAPAK FOTOĞRAFI: **ERZADE ERTEM**

70'li yıllarda sis bombaları arasında çıkıyordu sahneye Moğollar.

Pop müzik sanayiimiz gelişiyor da... Türk popundaki bu aynılık ve kalitesizliğin sebebi nedir? Şarkılar arasındaki farklar neden düzenlemeden ibaret? Niçin araklanmış şarkılar dışında, melodik yapı ve "ruh hali" olarak farklı denebilecek bu kadar az örnek var?

Tarkan. Kim daha çok kazanıyor? Plak şirketleri mi yoksa o mu?

Astarı diskinden pahalı mı?

METİN SOLMAZ

Resmi TDK'nin önerisine göre yoğunteker, bilinen adıyla compact disc ya da kısaca CD, icad olduolalı plaklar, 33'lükse saat yapımında kullanılır, 45'likse bit-pazarında bulunur oldu.

1980'den önce plaktı makbul olan. Özellikle '60-'80 arasına, plak yıldızları, 45'likli yıllar da denebilir. Türk popunda bu yılların en önemli özelliği, yeni yapımlara çıkma ve yaşama şansı olmasıdır. Türkiye'de popüler müzik, bu yıllarda hiç olmadığı kadar renkli, çok çeşitlidir.

Sıradan bir "ne günlerdi" edebiyatı olacak ama gerçekten de çok görkemli günlerdi! Türkiye'nin ilk gerçek popüler kültürü olan arabesk, 45'likli yıllarda yaygınlaştı. Anadolu pop ve sonrası da öyle. Sürekli yeni ve hatta deneysel birtakım müzikler çıkarken TRT'ye ve devlet politikalarına rağmen "kendiliğinden", gelişebilen bir müzikal yapı vardı. Batı'da da en iyi yıllarını yaşayan popüler müzikte Türkiye, bütün olanaksızlıklarına rağmen fikir firkırdı. '70'lerde Türkiye'de de punk yapıldı (Grup Bunalım/Taş Var Köpek Yok). Batı'da Pink Floyd şişme domuzlarla konser verirken burada da Moğollar, sis bombalarının arasında sahneye kamyon çıkarıyordu. Rock opera bile yapıldı o yıllarda: Safinaz/Cem Karaca. Müzik, bütün fena koşullara rağmen konsept albümlerden etno caza uzayan bir çizgide çok çeşitlilik arz ediyordu.

Bahsedilen fena koşullarşöyle özetlenebilir: TRT yayın tekeliydi. Üstelik sansürlüydü. Sadece denetleme kurulundan geçebilen şarkılar yayımlanabiliyordu. Kayıtlar çok kötü teknolojik koşullarda yapılıyordu. İthalat yasağından dolayı enstrümanlar çok kötüydü ve hatta birçok müzisyen kendi enstrümanını kendi başına yapıyordu. Şanar Yurdatapan'dan aldığım bilgilere göre Türkiye'de ilk elektrikli gitarı (PTT telefonlarından çalınan ahize hoparlörünü gitarın kasasına karkıtmak suretiyle) evde imal ediyorlarmış. Bu arada gitar amfisi de anne-babaya çaktırılmadan alınan evin transistörlü radyosudur... 1958'de kurulan ve dönemin en ünlü gruplarından birisi olan Kuyrukluyıldızlar'a gitarist alırken bir tek koşul aramışlar: Elektrikli gitarının olması.

Yasaklar konusu vaktinde öyle abartılmıştır ki, işler "başka ülkelerin müziklerin öykünme"den etnik kökenlerinden dolayı birtakım enstrümanları (örneğin cümbüş) yasaklamaya kadar varır.

Bugün ise durum çok farklı ve görece iyi durumda. Yayın tekeliepeydir yok. Hatta bu konuda haddinden fazla "çokel"den söz edilebilir. Kayıt stüdyoları, tonmaister sıkıntısı olsa da Batı'yı aratmayacak düzeyde. Türkiye'de artık sıradan bir stüdyoda bile çok iyi kayıtlar yapmak mümkün. Ayrıca Batı'daki gibi ev stüdyoları da birçok müzisyende mevcut. İthalat yasağı Özal döneminde kalkınca, bu "özgürlük" stüdyolara yaradığı gibi, enstrümanların kalitesini de etkiledi. Öceden bulunması neredeyse imkânsız olan Fender, Gibson, Ibanez gibi markalar artık lise gruplarında bile bulunabiliyor. Ayrıca sektör de eskiye kıyasla çok daha profesyonel çalışıyor.

Ancak bütün bunlara karşın popüler müzikte kesin bir aynılık ve kalitesizlik söz konusu. Günümüzdeki koşullar bu kadar iyi ve daha özgür gibi görünüyorken, Türk popundaki bu aynılık ve kalitesizliğin sebebi nedir? Şarkılar arasındaki farklar neden düzenlemeden ibaret? Niçin araklanmış şarkılardışında, melodik yapı ve "ruh hali" olarak farklı denebilecek bu kadar az örnek var?

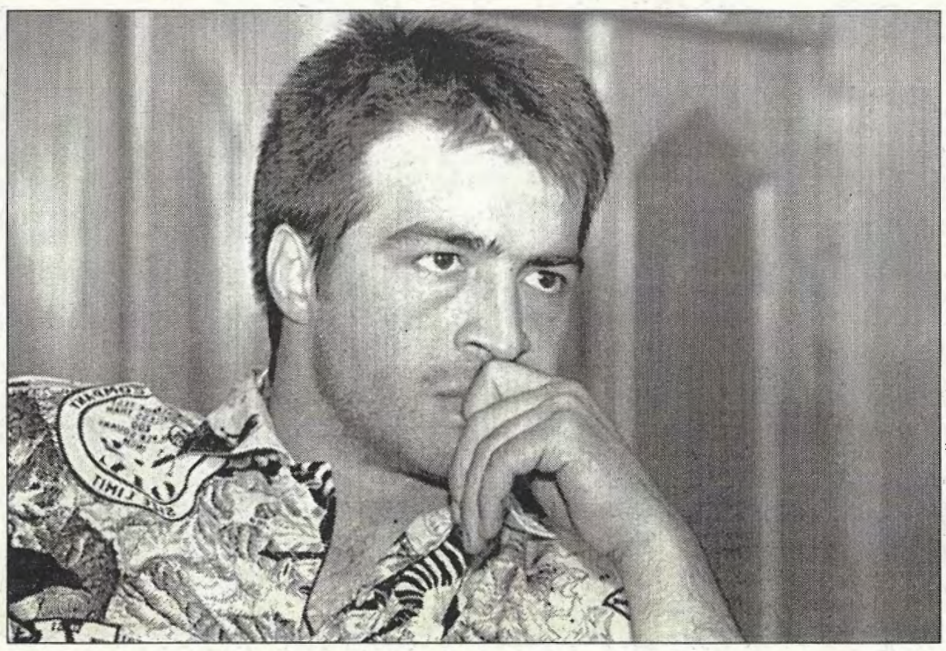

Fotoğraf: KAAN SAĞANAK

Birçok popçunun yapımcısı ve yayımcısı Mehmet Söğütoğlu.

Müzik ve teknoloji

Öncelikle gelişen teknoloji bizde müziğin de gelişmesine yol açamadı. Bu konudaki klasik tartışmaları yapma aşamasına bile yeni yeni geliyoruz. Müzik ve teknolojik gelişme tartışmalarında 'normalde' iki görüş hâkimdir. Birincisi, gelişen teknolojinin müzikten insan ögesini çıkarması ya da azaltmasımünasebetiyle manyetik bantlarda oluşan "plastik" seslerin hâkimiyetinden şikâyet eder. Diğeri ise gelişen teknolojinin zaman kazandırdığını, ayrıca sınırsız ses ve aranje olanaklarıyla eskisinden çok daha fazla deney şansı bulunduğunu söyler. Böylece mükemmele ulaşmada teknolojinin çok büyük yardımlarının olabileceğini/olduğunu savunur.

Bence iki görüşün de doğruluk payı vardır. Var olan bir teknolojiyi reddetmektense akıllıca kullanmak ama bu arada da stüdyoda enstrüman ve mikrofon arasındaki analog ilişkiyi öldürmemek gerekir. Kapitalist ide-

oloji, müzik sektöründe elbette teknoloji-yoğun üretimi emek-yoğun üretime tercih eder. Ama müzikte bilgisayar teknolojisi, bence ancak aranje aşamasında demo kayıt yapmak için kullanılmalıdır. İşlevi, tahayyül edilen müziğin neye benzediğini görmek olmalıdır, sunmak değil. Elektronik müzik gibi özel müzikler ve deneysel çalışmalar haricinde bilgisayar; doğadaki "gibi" sesler çıkarmak için kullanılmamalıdır.

Türkiye'deki müzik piyasasının ise tamamıyla kendine özel durumundan dolayı teknolojik gelişimin hiçbir biçimde bir faydasını, en azından şimdilik, göremiyoruz. Kesin olan bir şey var, Türkiye'de teknoloji ilerledikçe, stüdyolarda koşullar iyileştikçe müzik geliyor. Üstelik teknoloji-yoğun üretimi emek-yoğun üretime tercih eden sermaye sahipleri için de bir ilerlemeden söz etmek çok fazla mümkün değil. Geçen yıl, kaset satışlarında bir önceki yıla göre 8 milyonluk bir düşüş var. Bu teknoloji-sermaye yoğun üretim yapan sektör de piyasanın yaklaşık yüzde 40'lık bir bölümüne ancak hâkim olabiliyor. Gerisini küçük şirketlerin "eski" yöntemlerle yaptığı kasetler oluşturuyor.

Teknoloji-yoğun üretimin müziğin gelişimini tıkamasının en büyük sebebi beklenenin aksine maliyetlerin artması oldu. '70'lerde stüdyolar, enstrümanlar ve bütün koşullar kötüyken maliyetler çok düşüktü. 45'lik plak yapmak çok ucuzdu. O zaman müzisyenlere bugünkü anlamıyla bir "proje" olarak bakılmadığı, bugünkü gibi imaj yapıcılarla, videoklipçilerle çalışmadığı için de ayrıca düşüyordu bu maliyetler. Bugünkü kadar büyük paralar konuşmadığı için yapımcılar kolayca kumar oynayabiliyor, koşulsuz bir rahatlık içerisinde olmasa bile, çok daha kolay plak yayımlanabiliyordu. Dolayısıyla müzik, bütün deneylere açıktı. Bu da bütün yasaklara karşın müziğin kısıtlı da olsa kendiliğinden gelişimini mümkün kılabiliyordu.

Kaset yapmakla bitse

Ayrıca bugün, bir kaseti sunmak, kayıt yapmaktan ve çoğaltmaktan ibaret değil. Önceden maliyeti çok düşük olan plak yayımlandığında geriye tek bir engel kalıyordu: TRT denetimi. Bütün Türkiye bir tek TRT'yi seyrettiği için, denetimi aşınca ürünü bütün Türkiye'ye tek seferde sunma şansı varken, bugün bu iş çok daha çetrefilli. Öncelikle bir videoklibi yapılması, mümkünse Ertuğrul Özkök'ten Hıncal Uluç'a "müzik" yazarlarının dikkatinin çekilebilmesi, Kanal D ya da atv'nin haber bültenlerine konu olunabilmesi gerekiyor. '70'lerdeki gibi bireysel çabalarla bile altından kalkılır cinsten bir yük değil yani. Yapımcılar da elbette bu kadar çaba ve parayı "yeni" ya da deneysel bir şey üzerine yığamıyor. Kumar oynamak istemiyor yani. Zaten olanın üzerinde küçük oynamalarla yeni yapımlar gerçekleştiriliyor ve buna talep yaratılıyor.

Oysa emek-yoğun üretim yapan küçük şirketlerin çok küçük paralara yaptığı stüdyo harcamaları ve kaset bastırmanın dışında bir masrafı yok. Sonuçta çıkan ürünü yani kaseti de aynı paraya satıyorlar. Büyük şirketler de kasetten para kazanamadıklarından kendilerine para kazanmak için tuhaf yollar bulmuş durumdalar.

Eskiden devlete ait olan yayın tekeli bugün yerini sermayeye bıraktığı ve sermaye sahipleri de kendi danışıklı dövüşleri içiresinde günlük hayat ve politikadaki "gündem yaratma" eğilimlerini müzik piyasasına da taşıdı. Kaset satışlarına bakıldığında birkaç binde dolanan şarkılar ve müzisyenler bu yapay gümdem içerisinde "halkın tercihi"ymiş gibi sunuluyor. Neyse ki "halkın tercihi" denilen bu sınırları muğlak anlayış, yapay gündemle tüketim aşamasında neredeyse hiç ilgilenmiyor. Müzik kanallarının (özellikle Kral TV'nin) etki düzeyi gitgide azalıyor. Kızılay Meydanı'nda yüksek sesle bağırmak bile, birçok açıdan müzik televizyonlarının-

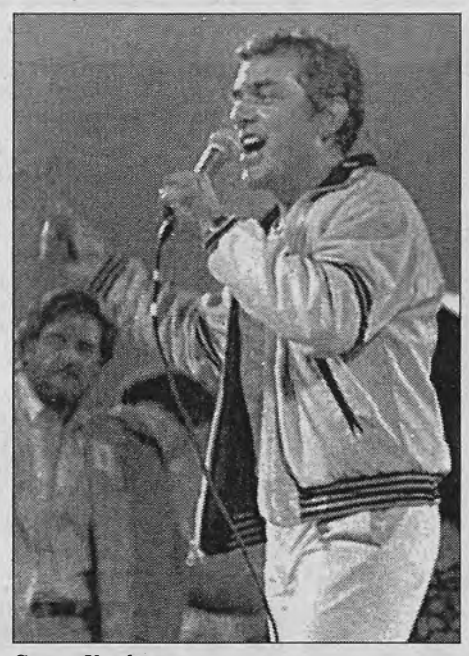

Şanar Yurdatapan

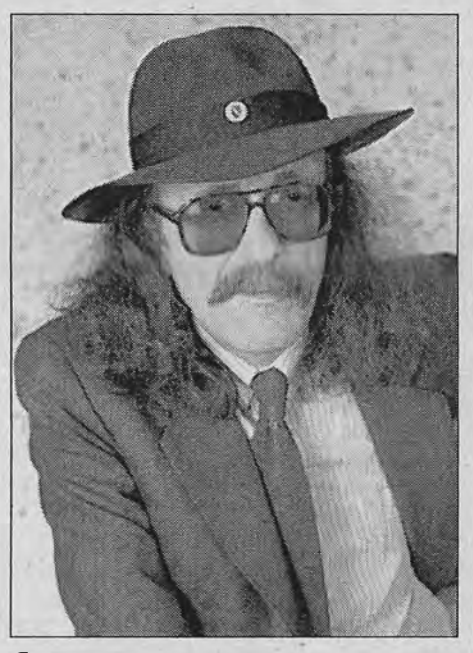

Cem Karaca

kinden daha etkili ve sahici bir medya. bir müzisyenin her gün televizyonda boy gösteriyor, gazete ve dergilerde boy boy fotoğraflarının yayımlanıyor olması o müzisyenin kasetinin satıldığı yani müziğinin halk nezdinde önemsendiği anlamına gelmiyor. Değirmenin suyu ise başka kanallardan geliyor. Eskiden şarkıydı önemli olan, şimdi ise şarkıcı... Yani bu yapay gündem içerisinde ünlenen bay X, 6. klibini çekmesine rağmen kaset satamıyor. Ama bay X hâlâ bir star. Çünkü "olay" olan bay X'in manyetik bantı değil, kendisi. Bu da konserden bar programına kadar her alanda fiyatını arttırıyor. Plak şirketi de kaset satışından para kazanamasa da müzisyenin bütün diğer gelirlerinden (kontratına koyduğu maddelerle) yüzde alıyor. Tarkan, Mirkelam ve daha birçok popçunun yapımcısı ve yayıncısı, İstanbul Plak'ın sahibi Mehmet Söğütoğlu bu durumu şöyle açıklıyor: "Ben bir adamı sıfırdan bir yere getiriyorum. Yani bir adam, gecede beş milyona barda çalışırken ben kaset yaptıktan sonra beşyüz milyon lira kazanıyor. Eee, kazandığı beşyüz milyonun yüz milyonunu bana verecek elbette. Ben onun beşyüz milyon almasına neden oluyorum."

Bu tuhaf mekanizma sayesinde birçok popstar kaset satamasa da yaşamaya devam edebiliyor, yenilerine de yer açılabiliyor. Ancak bu ne kadar böyle sürebilir şüpheli. Dergi'de yayımlanan bir önceki pop müzik yazımızda "Bu müzik bu kışı zor geçirir" demiştik. Şimdi "Kışa kalırımı acaba?" diye düşünmeye başladım. Çünkü özel televizyonlarda TRT tabiriyle sanat müziğine ve halk müziğine dönüş başladı bile. Darısı kaliteli, çeşitli ve farklı pop ürünlerinin başına. "Zorla güzellik" buraya kadar galiba.◀

BAŞKENT GÜNLERİ

Güzel insanlar

MÜŞERREF HEKİMOĞLU

Çocukluk yıllarımdan ilginç bir anım var. Komşu köşklerden birinde güzellik kraliçesi **Naşide Saffet** oturuyor. Başka bir köşkün torunu **Hasip Ağabey**'in aşk öyküsü nedeniyle dünya güzeli **Keriman Halis**'in adı da çok geçiyor evimizde. Cumhuriyet'in başlattığı yarışmayı ilgiyle izliyor ailemiz. Belki de oradan esinlenerek biz de güzellik yarışması düzenliyoruz arkadaşlarla. Orta katta bir odada, sözüm ona kraliçelik tahtına oturan bir arkadaşım ayaklı lambayı devirdi bir gün. O zaman elektrik yok, annem gazı sildi, babam lambayı düzeltti, bize de gülümsedi: **Güzel kadın değil, güzel insan olmak önemli,** dedi. Giderek daha iyi yorumladım bu sözü. **Atatürk**'ün kadın devrimi de insana dönük değil mi? Eşit haklar ve özgürlüklerle devrimlerin en önemlisini yapıyor. Bir süredir siyasal kulisten başkent günlerine, gecelerine, tüm ülkeye uzanan bir tartışma var. İki kadın milletvekilinin davranışı değişik yorumlara yol açıyor. Erkeklerin yapmadığını kadınlar başardı, diye şaşıranlar, sevinenler, telefonlar, mektuplar, kutlama mesajları birbirini izliyor. Eski Genelkurmay Başkanı **Güreş Paşa**'ya eteklik giydirenler, ya da kısa etekli iki kadın milletvekiline ateş püskürenler de az değil. Ama olaya başka açıdan bakanlar da var. Onlar iki kadının davranışını bir milletvekilinin görev ve sorumluluğu doğrultusunda yorumluyor. Dahası kadın ve erkek ayrımına da içerliyor. Vaktiyle parlak bir diplomat olan **Gencay Gürün**'ün DYP başkanlığına, partisinden ayrıldığını bildiren mektup her şeyden önce özünden kaynaklanıyor. Özüne ters düşerek yaşamak istemeyen bir insanın tepkisini sergiliyor Gencay Gürün. **Ayseli Göksoy**'u yakından tanımıyorum ben. Ama Kadınlar Birliği Başkanlığı dönemindeki belli davranışını tekelci bulanlar, belli savaşlara girişenler de onu alkışlıyor şimdi. Ancak, erkekçe bir davranış sözünü onaylamıyorlar, küfürleri eş düzeyde yanıtlaması, dayaktan söz etmesi kişiliğinden kaynaklanan bir anlatım biçimi, diyorlar. Kadın milletvekili ayrımına ben de katılmıyorum doğrusu. Kadın politikacı, erkek politikacı diye bir ayrım yapılamaz. **Behice Boran** kadın politikacı mıydı, diye soruyor başkentliler. Urfa milletvekiliydi, TİP'in genel başkanıydı, sosyalist savaşımın unutulmaz bir eylemcisiydi, diyorlar. Kadın başkan diye anımsamıyorlar onu.

Bu tür bir ayrım Cumhuriyetimizin ilkelerine, Atatürk devrimlerine de ters düşüyor bence. Kadın doktor, kadın yazar, kadın ressam, kadın çalgıcı, kadın mimar diye bir ayrım eşitlik ilkesine uymuyor. **Suna Kan** kemancı mı, kadın kemancı mı, ya da **İdil Biret**'i kadın piyanist diye mi tanıyor yabancılar? CD'lerini dinlerken bu ayrımı yapıyorlar mı? Babamın bize örnek gösterdiği bir komşu ablayı, **Melahat Ruacan**'ı anımsıyorum. Ağır ceza yargıcı bir kadın, katilleri yargılıyor, suçlular da saygıyla eğiliyor önünde, kadın olduğu için değil, saygın bir yargıç olduğu için. Çok güzel değil ama güzel bir insandı. Melahat Abla, güzel bir yargıç. Güzel bir Yargıtay üyesi. Yazımı kamu görevinde güzel bir insanı, **Özden Tenik**'i yitirmenin hüznüyle sona erdiriyorum. Bayındırlık Bakanlığı'nın Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanı. Onu güzel bir üniversiteli olarak tanıdım, çok sevdiğim **Kuvvet**'in kardeşiydi, benim de kardeşim oldu, kardeşim kaldı ölünceye dek. Kimi ilişkiler giderek güzelleşir değil mi? Evliliği yitirir de dostluğu, sevgiyi yitirmez insan, sevgi de dostluk da giderek derinleşir kimi zaman, böyle güzellikleri yaşadığım için mutluyum. **Özden Tenik** ile birlikteliğimiz de ölüme karşın sürecek. Uzun yıllar direndi kansere, onurlu bir direniş. Bayındırlık Bakanlığı önünde düzenlenen törende güzel bir insan olmanın önemini düşündüm yeniden. Bakanlığın ön ve arka kapılarından oluk oluk insanlar, her düzeyde görevliler Özden Tenik'i son kez selamlamaya geliyor. 1960'lardan 90'lara uzanan bir yolculuğun, güzel bir tırmanışın onurlu bir yolcusuna saygısını belirtiyor. Bayındırlık Bakanlığı'ndan kimler geldi, kimler geçti, kaç bakan, kaç müsteşar, partisel, siyasal ne değişiklikler, ama Özden Tenik ilkelerinden şaşmadan sürdürdü görevini. Maltepe Camii'nin avlusundaki kalabalıkta emekli müsteşarlar, emekli genel müdürler, CHP'li eski bakan **Adnan Keskin** de vardı. Kimi bakanların da çelenkleri göze çarpıyordu. **Onur Kumbaracıbaşı**'nın çiçekleri ayrıca ilgi çekti. Çağrışımlara da yol açtı galiba. Özden Tenik'in kamu görevinde en büyük yarayı SHP'li bir bakandan aldığını anımsadı yakınları. O zaman ben de çok üzüldüm ama Özden Tenik'in üzüntüsü sağılığını da etkiledi sanırım. O da sosyal demokrat yapılı bir kişi, SHP'li bir bakan gelince açıkça söyledi, görevden ayırmak isterlerse emekliliğini isteyebileceğini bildirdi. Çalışmayı sürdürmesi söylendi, görevde kaldı ama birkaç gün sonra odacılardan birinin getirdiği yazıyla görevi bırakması istendi! Şık bir olay değil, ama böyle oldu. Yaşamının en güç dönemini Danıştay'a açtığı dava nedeniyle geçirdi sanırım Özden Tenik. Davayı kazandı, görevine döndü, özür de dilendi ama yedi ayın öyküsü güzel değil. Onur Kumbaracıbaşı'nın onu çiçeklerle uğurlaması beni çok etkiledi doğrusu. Özden Tenik'i geç de olsa tanıdı ve son yolculuğunda çiçeklerle uğurlamak istedi anlaşılan. Bu da güzel bir davranış.

Kimi zaman çok çelişik olaylar yaşıyoruz değil mi? İlk ameliyatından yirmi beş yıl sonra yitirdik Özden Tenik'i. Kanserde rekor bir süre. Son anına kadar güzel direniyor. Çekmecesindeki kâğıtlar arasında ölüm duyurusu da var. Mezarını almış, hiçbir ayrıntıyı unutmamış ama eşine, kızına, damadına hiç ölmeyecekmiş gibi davranıyor, şıklığına, makyajına özen gösteriyor, torununa gülümsüyor, ölümün yaklaştığını kimseye belli etmiyor. Sürpriz diye karşıladık acı haberi. **İnci Başarır Paige** uçağa atlayıp geldi Kansas'tan. Uzun bir yolculuk, ama gülümseyerek yaşadı töreni. Kardeşinin kimliğini yakından tanımanın mutluluğunu duydu. Öyle bir uğurlanış herkesi mutlandırır bence. Her gün neler duyuyoruz, ne olaylar, yolsuzluklar ama devlet yaşamında böyle kişiler de var. Yaşamları sade, olanakları hayli sınırlı ama son yolculuk güzel.

Tüm aşınmaya karşın toplumumuzda hâlâ diriliğini koruyan değerler var!◀

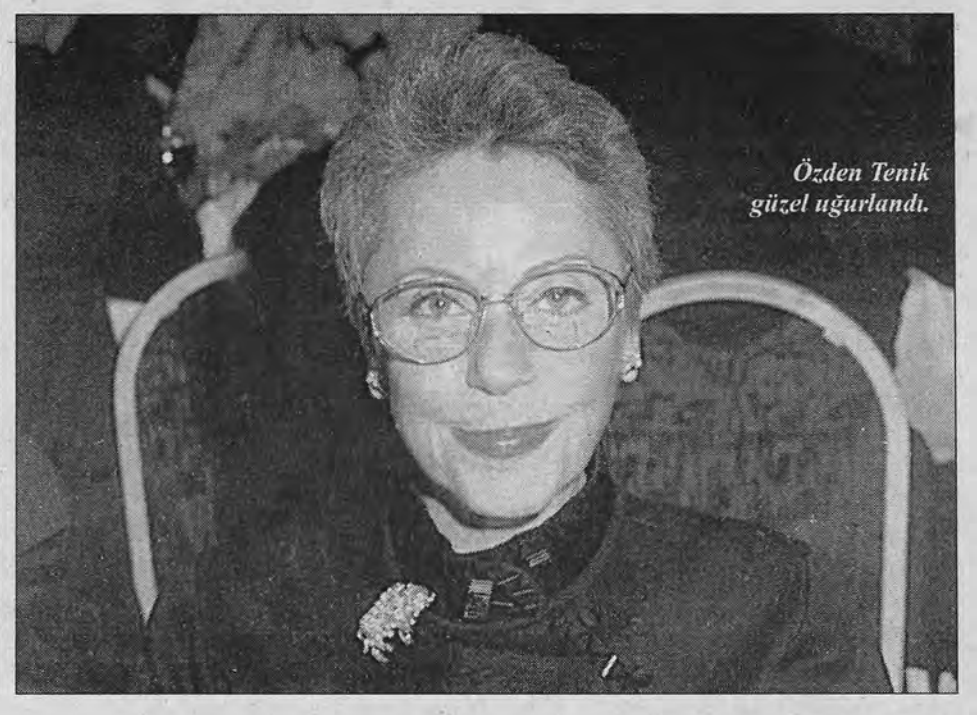

Özden Tenik güzel uğurlandı.

56 yaşındaki tarihçi Brigitte Hamann, 30 yıldır Viyana'da yaşıyor. Hitler'in Viyana günlerini araştırırken zorlandı; çünkü Hitler, geçmişiyle ilgili tüm izleri yok etmişti.

Adolf Hitler'in Viyana bağlantısını araştıran tarihçi **Brigitte Hamann,** 20 yıl boyunca belge topladı ve 4 yıl başka hiçbir işle uğraşmadan Hitler'in Viyanası'nı derledi. 652 sayfalık yapıtında, Hamann, "Hitler'i Hitler yapan Viyana'dır" diyor...

Her şey o gece başlamıştı...

"Hitler'in Viyanası", ismiyle içeriğinin bütün özelliklerini yansıtabilen kitaplar kategorisine giriyor. Asla Viyana'yı, yüzyıllık modernizm geçiş sürecine böylesi direnen bu bohem kentin kafelerini, şnitzellerini, kaldırım kahvelerini anlatmıyor. Kitabın içinde Viyana'nın bilime katkılarını, Freud'u, Mahler ve Schönberg'i, neredeyse satır aralarında görüyoruz. Birinci Dünya Savaşı sonrasındaki entelektüel devrimle beraber yaşanan sanattan ve mimariden de çok fazla bahsedilmiyor. Orası bu kitabın satırlarında Hitler'in Viyanası, tüm güzellikleriyle bu orta sınıfın taşralı gencinde sadece yabancılaşma, iticilik ve nefretin tohumlarını büyüten kent...

"Hitler'in Viyanası" ne avangard yaşama kollarını açmış burjuvazinin ne de sosyal demokrasi peşinde koşan işçi sınıfının kenti. Viyana, nüfusu Çekoslavaklar, Polonyalılar, Macar ve İtalyanların dur durak bilmeksizin göçleriyle katlanarak, Birinci Dünya Savaşı'ndan 20 yıl önce Avrupa'nın en büyük endüstri kentlerinden biri olabilmiş. Kentin bazı semtlerinde yığılan yabancılar ve bunların arasında da Yahudiler o günün kentlisini korkutmuş. Yabancı olan her şeye ve yabancıya yenik düşme korkusu... Yüzyılın dönüm noktasında Viyana'ya hâkim olan duygular bunlar. Bu duyguların bir mozaik gibi binlerce ayrıntısı bir araya gelip "Hitler'in Viyanası"nı oluşturmuş.

Bugüne dek Hitler'in biyografisini hazırlayan sayısız araştırmacı, onun savaş öncesi Viyana'da geçirdiği yıllarla ilgili dikkate değer bir bilgi sunmamışlar. Bu biyografiler içinde Hitler'in Viyana yıllarına en çok yer ayıran yazar Bullock olmuş ve o da sadece 30 sayfayı bu yıllara vermiş. Tüm yazarların birleştikleri nokta, Hitler'in Hitler olarak kariyerinin 1913 yılından yani Münih'e geldikten sonra başlamış olduğu.

Weimar Cumhuriyeti'nde Hitler artık ne kimsesiz bir göçmendir ne de Viyana erkekler sığınma evinin bir üyesi. O herkesin, her zaman anlattığı hırpani elbiselerinden de sıyrılmış ve artık şerefli bir ordunun, şerefli üniformasını taşımaktadır. Ancak kâğıtlarında hâlâ Avusturya vatandaşı yazar ve Brigitte Hamann bu kaydı diğer biyografi yazarlarından daha ciddiye almıştır.

Brigitte Hamann, ilk kez Viyana'dageçen yılları ve Hitler'in ilk gençliğini, ilk bakışta bir şey ifade etmez ve kayda değmez görünen yılları deşiyordu. O yıllarda 20 yaşında olan bu delikanlı, belki de fantezilerini dağıtmamak için başka bir ciddi uğraş edinmemişti. Bunu yıllar sonrasında Hitler'in gençlik arkadaşları Kubizek ve Hanisch hatırlayacaktı. Daha 16 yaşındayken, Wagner'in operasından çıktıkları bir gece büyülenmiş gibi Alman tarihini bundan sonra bekleyen aşamalardan bahsetmeye başlamış, saatlerce konuşmuştu. Bu öyle bir Almanya olacaktı ki, bütün Almanlar el ele verecek ve Alman tarihinde görülmemiş bir birlik yaratılacaktı. Ve Hitler yıllar sonra Hanisch ile o geceyi konuşurken, "evet, her şey o gece başladı" diyecekti.

Ciddiyet bulan arayışlar

Hitler'in hedefsiz arayışları ilk kez bir ciddiyet bulmuştu. Wagner'in tüm prömiyerlerinde bulunmaya başlamıştı. 1904-1914 arasındaki yıllar, sürekli Karl May okuyan bir erkek çocuğun büyük politik hayalleriyle dolu fantezileri yörüngesinde evrildiği yıllardı. Mimar ya da ressam olabilmek için akademiye girmeye çalıştığı ancak bir türlü sınavlarda başarı gösteremeyip genç bir delikanlıya dönüşüm dönemiydi. Başarısızlıkla sonuçlanan sayısız denemeleri sürecinde arkadaşı Gustl Hanisch, Müzik Yüksek Okulu'na girmiş, sonrasında da taşralı bir öncü olmayı başarmıştı. Hitler ise harçlığını kara kalem ve suluboya çalışmalarını birkaç

Hitler (yuvarlak içindeki) askerliğini Birinci Dünya Savaşı yıllarında yapmıştı.

Hitler'in biyografilerini hazırlayan araştırmacılar onun Viyana yıllarını ele almamışlardı.

şilinge satarak çıkarıyordu.

Brigitte Hamann'ın araştırmalarına göre bu yıllar içinde çok okumuş, seçimsiz ve plansız okumaları sürecinde de çağının popüler kavramlarını içine sindirerek tüm fantezilerini olgunlaştırmıştı. Darwin'in bile popülarize edildiği 'Güçlünün Hakkı', ırkların tahlili ile antik ve ortaçağ Almanya tarihleri, severek ve ilgiyle okuduğu konulardı.

Yazar, Hitler'in okudukları, öğretmenleri ve arkadaşları ile ilişkileri, sürekli izlediği gazeteler gibi onu şekillendiren bağlantılar üzerinde fazlasıyla duruyor. Hamann, Hitler'in Viyana'nın ucuz bir semtinde kiraladığı odayı, daha sonra taşındığı yoksul erkekler yurdunu ele alıyor, onun etkilendiği metinleri inceliyor.

Hitler'in, Viyana'daki son yıllarında antisemit parti başkanı Georg Ritter von Schönerer ile Viyana'nın karizmatik belediye başkanı Lueger'in ciddi bir şekilde etkisi altında olduğu görülüyor. Bu genç delikanlı o günlerde her şeyi en uç noktalarda algılamaya ve nitelemeye çok yatkın. Örneğin Luege'yi bir anda 'dünyanın en güçlü belediye başkanı' olarak tanımlıyor. Hayatını halı yıkayarak ya da benzeri geçici işlerle kazanmaya çalışan işsiz Hitler, zamanını politik hareketleri izleyerek geçiriyor, örneğin çok uluslu sosyal demokrat hareketi özellikle çok uluslu olduğu için tüm Almanlar adına bir ihanet olarak görüyor. Bu gözlemleri arasında organizasyon denilen fenomenin politikanın zeminini oluşturduğunu ve sürekli gösteri yapan işçi kitlelerine bakarak politikada kitlelerin önemini de kavramıştı. Hıristiyan muhafazakârların ve merkez sağın önemini kavrayamadığı bu kitle, 20 yıl sonra Hitler'in peşine takılıponları yerlerinden etti.

Hitler, sözlü hitabetin yazılı birtakım kâğıtlardan daha etkili olduğunu da Viyana kahvelerinde öğrendi. Bu bilgi sonraki yıllarda Gestapo'dan çok daha etkili bir silah olarak devreye girecekti.

Hamann'ın kitabında Hitler'in ilk gençlik algılarının onun yaşamını sonraki yıllarda nasıl etkilediğini açıkça görmek mümkün.

Süreç içerisinde Hitler, Lueger'in, Schönerer'in ve Viyana üst tabakasının antisemitist söylemini kapmakla kalmayıp, bu söylemle ırkçılık arasındaki ince çizgiyi de aştı.

Bu demagogların söyleminde, Yahudilik dini bir özellik değil, kanla geçen ırksal bir yapısal olgu idi. Ve bu da vaftizle filan düzeltilir bir şey değildi. İşte 1939 yılında meclisten geçen Yahudileri yok etme programının tohumları o gün atılmıştı.

O dönemde Viyana'da yayımlanan broşür ve kitapçıklarda geçen tüm sözcükler Himmler'in konuşmalarında söz ettiği gibi "bu halkı yeryüzünden silme" girişimiyle, kanlı bir gerçeğe dönüşecekti.

O günlerin Viyanası

Kitabın sayfalarında okuyucuyla kucaklaşan dünya çok yabancı, çok başka bir dünya. Viyana deyince akla gelen bohem yapı, bu satırlarda yer almıyor. Viyana deyince akla gelen elit tabaka ve onun yaşantısı, Brigitte Hamann'ın çabaları sonucunda bu kentin varoşlarında yeşeren kaygı, korku ve yaşam mücadelesine dönüşüvermiş.

Viyanalıların büyük bir bölümü 1890 ile 1914 yılları arasında kenti legal yollardan istila eden yüz binlerce yabancı karşısında yabancılaşma ve yabancıya boyun eğme korkusu içinde yaşamıştı. Viyana'da yaşayan çoğunluğun kullandığı resmi dil olan Almanca, bazı semtlerde azınlığın kullandığı anlamsız bir dile dönüşmüştü. Bu yıllarda Hitler'in ikamet ettiği Brigittenau'da, 1908'de 71 bin 500 kişinin sadece 17 bin 200 kadarı Viyana doğumluydu ve Almanca konuşuyordu. Başkentteki milli dengeler değişiyordu. İşsizlik katlanarak artıyordu.

Milliyetçiliğin yükseldiği Viyana'nın durumu buydu. Belediye Başkanı Lueger'in bu yıllardaki "Viyana Almandır, Alman kalacaktır" sloganı da bu nedenle tüm Viyana Almanlarının ortak sesi gibi yükseliyordu. Ve aynı psikoloji 1945 yılında, Viyana düşmüş, Ruslar Berlin'in kapılarına dayanmışken, Goebbels'in "Viyana tekrar Alman olacak. Berlin de Alman kalacaktır" sloganında ruh bulmuş, dirilmişti. Tarih tekerrürden ibaretti ve Üçüncü Reich'ın son günlerinde, savaş öncesi dönemin milliyetçilik savaşlarından kalma sloganlar hortlamıştı.

Hitler bu yıllarda, 30'lu yıllardaki iktidar süreci içindekinden çok daha fazla yoğrulmuştu. Yine de Hitler'in içindeki yoğun antisemitizmin kökenleri Brigitte Hamann tarafından keşfedilememiş. Yabancı düşmanlığı ve aryen Alman ırkı tutkusu, Yahudi yakma arzusunu nasıl getirmiş, psikolojik rahatsızlık çerçevesi içerisinde ele alınabilir bir dünya görüşüne ve bu görüşün uygulamaya konmasına nasıl dönüşmüş kesin olarak bilinmiyor.

Arkadaşlarının hatırladığına göre, Hitler, kanser olan annesine son anına kadar hasta yatağında bakan Yahudi aile doktorlarına her zaman minnet içinde olmuş ve onun 1938'de yurtdışına kaçmasına izin vermiş. Hamann'ın araştırmalarına göre Hitler'in öğrencilik yıllarında resimlerini satarak geçimini sağladığı aracıların çoğu da Yahudi. Ayrıca Hitler bu insanlarla oturmuş, yemiş, içmiş, arkadaşlık etmiş. Borç almış... Bu nedenle ondaki Yahudi öldürme çılgınlığı çok anlaşılamıyor. Onu bu noktaya getiren etkenin, Alman ordusuna katıldıktan ve subay unvanı aldıktan sonra edindiği iki birbiriyle bağlantılı politik takıntı dolayısıyla olduğuna inanıyor Hamann. Bunlardan ilki, Yahudilerin devre dışı bırakıldığı bir durumda, Almanların büyük bir politik güç haline dönüşebileceği ancak bu gücün bölgesel olabileceği, ikincisi de bunu yaparken Doğu'da da iktidar elde ederek bu bölgesel gücün evrensel bir güç haline dönüşeceği inancıydı. Hitler ya hep ya hiç demiş, 1945 yılında ağır yenilgisi kesinleşene kadar da bu inancından hiçbir şey kaybetmemişti. Gerçekten de Hitler, 1945 yılı Nisan'ında imparatorluğunu kaybetmiş, ordusu dağılmış ve partisi kapanmış, kendi bilinciyle ölümü seçerken, bir görevi tam olarak ifa ettiğine inanıyordu: Avrupa Yahudilerinin kökünü kurutmuştu.

İntiharından önce, uyanık bilinçle kaleme aldığı vasiyetinin son cümlesinde, Almanları, ırk yasalarından asla sapmamaya ve dünya halklarını zehirleyen Yahudi ırkına karşı acımasız bir direnme göstermeye çağırıyordu. Tabii Doğu'da hareket alanı kazanmaya da!...

Hitler'in yaşamı sürecinde, hatta son anında bile politik anlamda bir 'gelişme' gözlemlenmiyor. Tarihe her zamanki bağnaz politik tutumuyla veda ediyor. Tarihe ve siyasete mal olmuş, büyük olmasa da özgün tek bir cümlesi yok. Hafızaları zorlamak sadece enerjimizi tüketiyor. Ölümünden sonra koca bir halk, "neydi bizi böyle kör eden?" sorusunun yanıtını arıyor... Bulamıyor. ◀

Focus'dan çeviren: AŞKIN ELÇİ

Kadınlar Pazartesi koltuğunda konuşuyor.

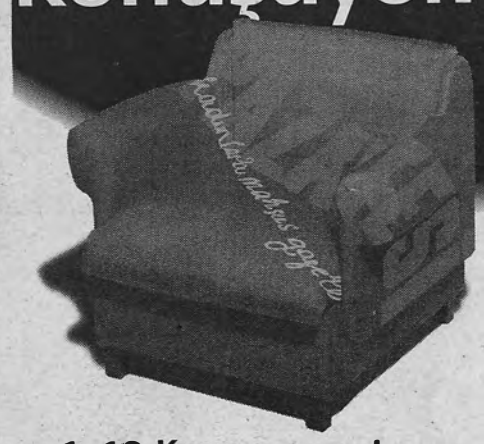

1-10 Kasım arasında her gün, Tüyap Kitap Fuarı Pazartesi Dergisi standında.

kadınlara mahsus gazete
PAZARTESİ

Gezievi
gezginlerin ortak adresi

Günübirlik Geziler

29 Ekim Salı ..... **Nüzhetiye** 1.750.000.-
İzmit yakınlarındaki Nüzhetiye'ye, bayrama özel, günlük doğa gezisi...

03 Kasım Pazar ... **Darıdere** 1.750.000.-
Yalova yakınlarındaki Darıdere'de keyifli bir doğa gezisi...

K	Hazırlıklara başlayın....
A	09-10 Kasım ..... Yedigöller Kampı 5.750.000.-
M	16-17 Kasım ..... Çiğdem Yaylası 5.750.000.-
P	30 Ka.- 01 Ara. .. Trenle Pamukkale....6.750.000.-

Ayrıntılar için bültenimiz **LEYLEK**'i isteyin.

İstiklal C, 95/2 (Mc Donalds yanı), Beyoğlu-ist.
✆ (212) **245 50 86 - 244 26 66**

Vatanseverler, insanlar, doğaseverler, toprak erozyonu size sevebileceğiniz hiçbir şey bırakmıyor.

T.E.M.A.

Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı
Tel.: (0212) 281 10 27
268 09 85

Resimlerinin "insanı ve direnişini" ifade ettiğini söylüyor **Neşet Günal.** Çok iyi bildiğimiz ama artık yabancılaştığımız, farkına bile varamadığımız bir direniş onun sözünü ettiği. İnsanın, yoksulluğa, açlığa, hastalıklara ve doğaya karşı her şeye rağmen hayatta kalmaktaki ve üretmekteki ısrarı...

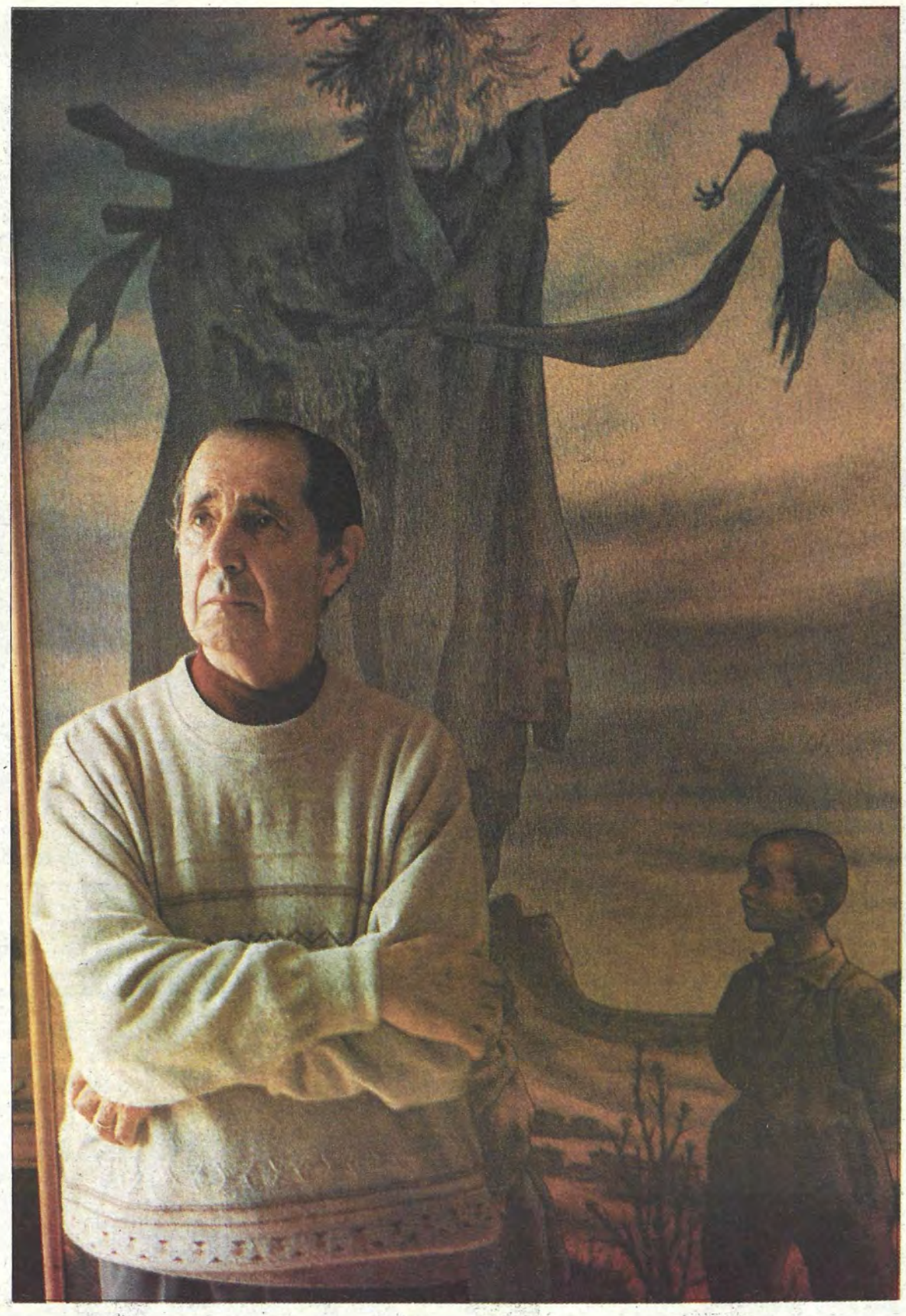

Çizgilerde direnenler

MURAT URAL

Türk resminin en özgün ve çok tartışılan sanatçılarından ve hocalarından Neşet Günal resme verdiği 50 yılın verimlerini, bir anlamda tüm yaşamını, İstanbul'da Milli Reasürans Sanat Galerisi'nde düzenlenen bir saygı sergisi kapsamında izleyenlerine sunuyor.

Neşet Günal'la konuşurken, "Acaba bir ressamla mı konuşuyorum, bu tablolar sadece bir resim mi?" diye tereddüt ediyorsunuz. Neşet Günal'a ve eserlerine sadece estetik ve teknik açıklamalarla yaklaşılabilir mi? Bu açıklamalar belki tuval üzerinde gözlerini gözlerinize dikmiş, hareketsiz duran "figürleri" resim sanatı açısından değerlendirebilir, peki ya oradaki insanlar nasıl değerlendirilmelidir?

Konuştukça iyice emin oluyorsunuz ki Neşet Günal'ın resimleri ne sadece bir resim ne de kendisi sadece bir ressamdır. O, kökleri antik çağlarda Ege topraklarında boy atmış atalarına kadar uzanan Avrupa'da Rönesansı görmüş, klasisizmden modernizme doğru evrilmeden tatlar almış, Doğu'nun mistik ve gizemli dünyasına girmeyi başarmış akılcı ve çözümleyici bir düşünürdür, sonra ressam. Resim yapmak tutkusu ona önce resmin sonra düşüncenin kapılarını açmıştır. Resmi onun bir anlamda ifade edicisi, "dil"i olmuştur. Kabul etmek gerekir ki Neşet Günal "dil"ini en iyi şekilde kullanmak için her zaman olağanüstü çaba harcamıştır. 50 yıl boyunca titiz, yılmayan, yorulmayan, kolayca memnun olmayan, arkası gelmeyecek başarılarla yetinmeyen kişiliğiyle sürekli mükemmelin, kusursuzluğun peşinde koşmuştur.

Neşet Günal "kitabi" bir düşünür değildir. Doğal ilgisi resimlerine "figür" olarak yansıyan "insan"a yöneliktir. Ve içinde bulunduğu çevresiyle, ilişkileriyle insanın varlık nedenini sorar, sorgular. 1960'lı yılların temalarından "Sorun", 1990'lı yıllara gelindiğinde "Sorun-Sorum" olarak yine karşımıza çıkar. Bu çabasını, "Amacım, Anadolu insanının yaşam gerçekleri içinde bir **özümlemeye** varabilmek" sözleriyle açıklıyor.

Yöntemi...

Hareket noktası bazı kavramlar değil anıları, kendi yaşamı, yaşamı boyunca biriktirdikleridir. Yöntemi, anıların ve biriktirdiklerinin sürekli hatırlanması, yinelenmesi ve yeniden yorumlanmasıyla zaman içinde süzülmesi ve bir özümlemeye ulaşmasıdır. Bu anlayışla yaptığı resimlerinde sanki bir mühendislik projesi gibi tasarımından uygulanmasına kadar her noktada en ince ayrıntılarına kadar düşünülmüş olduğu görülür. Ve hatta konuştukça Neşet Günal'ın kendisi bile sanki bu düşünceyi ve sanatı yaratan kişi gibi değil de bu düşünce ve sanatın biçimlendirdiği bir kişilikmiş gibi gelebiliyor insana.

Bu zorlama bir dünyayı değil, sakin, kararlı, her şeyin yerli yerine oturduğu, dengeli, çok iyi bilinen bir dünyayı, bu dünyanın yarattığı doğallığı doyuruyor. Hem kuralları sonderece belirlenmiş bir dünya hem de doğallık, nasıl olabilir? Neşet Günal'ın dünyasında her şey hesaplı-kitaplı gibi görünüyor. Ancak bu bir sonuç, çözümleyici bir içmantığın sindirildiği bir yaşamın doğal bir sonucu. Neşet Günal, resimlerinin üzerinde kurulmuş dengeleri çizgilerle açıklarken bunun önceden yapılmış bir şemanın eseri olmadığını belirtiyor. Çalışma yöntemi de bunu doğruluyor. Hareket noktası genellikle süren veya yeni başlanan,örneğin "Duvar Dibi" ya da "Korkuluklar" gibi bir tema oluyor. Buna göre önce resmin ortasında yer alacak figürü/figürleri tasarlıyor ve ayrıntılandırıyor. Sonra bunların etrafında yer alacak ve öyküyü/temayı ortaya çıkaracak mekânın ve çevrenin unsurlarını düşünüyor. Ortaya çıkan her ayrıntı, sonuçta çizgilerle açıklanabilecek bir denge içindeki tablodaki yerini buluyor.

Neşet Günal'a ulaşmak

Neşet Günal, resminin özelliklerine, 50 yıldır aynı çizgisini sürdürmesine bakılarak modern Türk resmi içinde tek "klasik" sanatçı olarak değerlendiriliyor. Bu değerlendirme bazen Türk resminde yaşanmamış bir Rönesans'a yıllar sonra seçkin, ağırbaşlı bir temsilciyle kavuştuğunu sanmanın heyecanıyla bir övgü niteliği taşıyabildiği gibi bazen de "çağdışılık" gibi fazla düşünülmeden ifade edilen basmakalıp bir "eleştiri" halini de alabiliyor. Resimlerinde öne çıkan, resmin merkezinde konumlanıp tabloya egemen olan figürle, figürü bütünleyen bir unsur olarak tuvali dolduran, figürü daha belirginleştiren çevre ve mekânla, neredeyse bir "mühendis titizliği"yle çok ince hasplanmış denge arayışı, çok renklilikten kaçınma, özel bir zemin uygulamasıyla sağlanan duvar resmi ya da fresk etkisi klasisizmi hemen hatırlatıyor.

Bunlar doğrudur, ancak Neşet Günal klasik tanımının içine de sığdırılamaz, çünkü o aynı zamanda "gerçekçi"dir. Resimlerinde figürler ve çevre gerçek izlenimini kuvvetle duyurur. Genel olarak resimlerin "Yaşantı", "Kapı Önü", "Duvar Dibi", "Toprak Adamları", "Korkuluklar" vb. gibi tematik bir isim etrafında sunulması, hatta bazı resimlere "Kör Kasan'ın Oğlu", "Mehmet'in Oğlu", "Kolsuz Durmuş'un Kadını" gibi özel adlar verilmesi gerçeklik izleniminin daha da güçlü hissettirir. Ancak yine de Neşet Günal, bilinen anlamıyla, gerçekçilik kalıpları içine de sokulamaz. Çünkü onun gerçeği bir anının, bir izlenimin kışkırttığı bir durumu tartışan, en ince ayrıntılarına kadar kurgulanmış bir gerçekliktir. Figürler vurgulanmak, dikkat çekilmek istenilen doğrultuda deforme edilmiştir. Bütün ifade, örneğin, abartılmış ve deforme bir el veya ayak üzerinde yoğunlaştırılmıştır. En önemlisi ise çevrede duvarlarda, ağaçlarda, çeşitli nesnelerin üzerinde gizlenmiş bazen bir yılanı, bazen yırtıcı bir kuşu bazen düşsel bir yaratığı andıran fantastik imajlar gerçekçiliğe bir anda sürrealist bir özellik kazandırırken, o gerçekçi gibi görünen dünyanın mitolojik/düşsel boyutunu da duyurur. Tablolar sanki gerçek ve gerçeküstü unsurlar tarafından paylaşılmış gibidir. Birlikte yeni bir biçim ve anlatım ortaya çıkarırlar. Bu özellikler, 1980'den sonra "Korkuluklar" dizisi ile Neşet Günal resmi-

nin de en yüksek ifadesini oluşturacaktır.

Neşet Günal resimleri tematik ve öyküsel özellikleriyle, yarattıkları dramatik etki ve nesnellikleriyle "anlatımcı" izlenimi de verir. Ancak onun sanat anlayışı içinde ne aşırı öznelliğe, şiddetli duygulara ne de daha çarpıcı olmak için hareket, renk oyunlarına yer yoktur. Özetle bilinen yollardan giderek kolaylıkla Neşet Günal'a ulaşmak mümkün değildir.

Neşet Günal'ın dünyası

Neşet Günal Cumhuriyet'le yaşıt. Yayımlanmış biyografileri hepa yni şekilde başlıyor; "Nevşehir'de doğdu. Nevşehir'den Rıza Günal, Aksaray'ın Çamlıören Köyü'nden Ayşe Dağarslan'ın ilk çocuklarıdır. Babatarafından Nevşehir'in Kızılcin Köyü'nden gelipkasabaya yerleşmiş ve 'Kızılcinlioğulları' olarak bilinen bir ailedendir."

Herkesin köyünü inkâr edip kentli görünmeye can attığı zamanlarda bile Neşet Günal köyüne ve aile adına varıncaya kadar kökenini sanki övünürmüş ya da bir ayrıcalıkmış gibi öncelikle ortaya koyuyordu. Neşet Günal her koşulda kökenine gönderme yaparken, kuşkusuz kendisini var eden geçmişi de sürekli hatırlıyor ve hatırlatıyor. O sıralarda nüfusunun yüzde yetmişi köylü olan bir ülkede köylü olmak bir ayrıcalık değildi. Onu bir ayrıcalık ve özgünlük kaynağı haline getiren kuşkusuz Neşet Günal'ın kendi çabasıydı.

Neşet Günal, Nevşehir Belediyesi'nin bursu ile tamamlayabildiği Akademi öğreniminden sonra Paris'e gidince önce, adet olduğuüzere Lhote'un atölyesinde çalışmaya başlayacak, ancak figüre verdiği anıtsal değer onu Leger'ye doğru yönlendirecekti. Leger'in soyutanlatımı onu ilgilendirmiyordu, insanı büyük figürler halinde resme sokuşu ve bu sorunun çözümlenişi ilgisini çekiyordu. Leger'de figürler gerçekçi ve heykelsiydi, deformasyon da vardı.

Bu tercih Neşet Günal için dönüm noktası oldu. Bir yandan da kafasında, "Türkiye'ye dönünce ne yapacağım" sorusu vardı. Leger'den ve ustalardan edindiği bilgileri Doğu resminin özellikleriyle birleştirerek bir senteze ulaşmayı düşünüyordu. Türkiye'ye döndükten sonra yaptığı resimler süslemeci yaklaşımıyla Leger'yi hatırlatır. Figürlerbüyük boyutlarıyla gözü pek rahatsız etmeden tuvaldeki yerlerini bulmuşlardır. Ancak dekoratif unsurlarda Doğu resmi havası hemen hissedilir. Türkiye gerçeğine uymayan resimlerin her noktasına yansıyan ve bir cennet havası veren mutluluk ve yaşama sevinci ifadesidir. Neşet Günal'ın bu sıralarda hayata oldukça safça bir bakışla resminin teknik sorunlarını, biçim arayışlarını sürdürdüğü söylenebilir.

Neşet Günal'dan "Dananın Ölümü".

1958 yılında yaptığı "Yaşantı I" dalı tablosu yeni bir dönüm noktasının ifadesidir. Artık rüya bitmiştir. Neşet Günal düşsel resim arayışlarından gerçek yaşama doğru bugünlere kadar sürecek yolculuğuna başlamıştır. Bu resimde bütün süslemeler kalkmıştır. Arkada neredeyse bir kitap dekoru gibi kurgulanmış, çok az elemandan oluşan bir köy çevresi insanı iyice öne çıkarmaktadır. Öne çıkan bu insanlar, genç bir köylü ailesi, temiz, düzgün giyimli, güzel ve mutludur. Bu düşsel insanlarda kısa bir süre sonra yerlerini daha gerçek insanlara, yoksul, bakımsız, çirkin ve gerçekten yaşayan insanlara bırakacaktır. Neşet Günal'ın tanıdığımız resimleri düşünce ve biçim olarak oluşmuştur artık. Bu bir "özeleştiri" sürecidir.

Farklı bir direnme

Neşet Günal "insanı ve direnişini" ifade ettiğini söylüyor. Resimlerindeki hareketsiz, coşkusuz, ifadesiz insanlar nasıl bir direniş içinde olabilirler? Neşet Günal'ın dünyasına girebilmek için can alıcı soru budur. Bu bildiğimiz bir direniş değildir. Belki de çok iyi bildiğimiz ama artık yabancılaştığımız, farkına bile varamadığımız bir direniştir. Bu insanoğlunun, her şeye rağmen, yoksulluğa, açlığa, hastalıklara ve doğaya karşı hayatta kalmaktaki ve üretmekteki ısrarıdır. Tıpkı eleştirilere, modalara karşı Neşet Günal'ın 50 yıldır sürdürdüğü ısrarı gibi. İnsanlığın binlerce yıldır çok değişmeyen bir dünyadaki tek varoluş nedenidir. Bu dünyada sürprizler, beklenmedik hareketler, çok renklilik yoktur. Hayat sınırlarını çizmiş, dengelerini oluşturmuştur. Genellikle durgunluk hâkimdir. Ancak bu durgunluk mutlak bir durallık değildir. Bir değişim, bir evrim içten içe yaşanmaktadır. Bu sonsuz bir zaman dilimine yayılmış gib görünen, uzaktan bakıldığında hiç değişmiyormuş izlenimi verecek kadar ağır gelişen bir oluşumdur. Her şey birbirine benzemektedir. Ayrıntıları fark edebilmek zordur. Görünüşte ortada anlatılacak bir öykü yok gibidir. Belki de bu öyküsüz öyküde insanlığın tarihi gizlidir. Ayrıntılar binlerce yılın mitolojisi ile yüklüdür.

Neşet Günal bu dünyayı biliyor, çok iyi tanıyor. Bu dünyanın insanlarını kendisine göre yeniden özümlüyor ve kendi diliyle, resimleriyle tartışıyor. Anıları bu dünya ile yüklü. "Değişken olana karşı oldum; dural kalmanın imkânsız olduğunu bildiğim için. Gereksemesizher atılım olumsuz bir değişkenliği sonuçluyor" derken bu dünyadan hayata bakışını yansıtıyor. Değişime değil "değişken"e karşı olmak. Geçici olana kapılmamak, oluşuma, kalıcı olana şans tanımak. Bunun için çabalamak. Tıpkı kendisinin yaşanan ama ifade edilmemiş bir dünyayı, bir insanlık durumunu ifade edebilmek için yürüttüğü çabalar gibi. İnsan ve varoluş nedeni üzerine bizleri tekrar ve tekrar düşünmeye çağırması gibi.

50 yıldır aynı çizgisini sürdürmesine rağmen hâlâ "Yapacağım, vurgulayacağım şeyler var. Resimsel sorunlar beni bu aşamada ilgilendirmiyor. Bir ressamın kendi kendisini yenilemesi ve anlatım dilini değiştirmesi için bir gereksinim duyması gerekir. Benim böyle bir gereksinimim yok. Bu dille söylemek istediklerimi henüz bitirmedim" diyebiliyor.

Neşet Günal'ın 50. sanat yılı için İstanbul Milli Reasürans Sanat Galerisi'nde açılan "saygı sergisi" 6 kasıma kadar izlenebilir.◀

Korkuluk, 1968 (solda), Duvar Dibi IV, 1975 (üstte).

Fotoğraflar: ERZADE ERTEM

Olivia'dan Jülide'ye tam kırk sekiz yıl soluk soluğa yaşadı **Yıldız Kenter.** Düşleri için cüretkâr, kendisini yakalamak ve denetlemek için ölçülüydü. Fark edilme güce dönüştürdüğünde sesini, nefesini, bedenini koru aldı. Perdenin her açılışında hep on beşindeydi. Çünki yaratan kişiydi, yaratış doğurganlığı içerirdi ve yenide yeniden doğurmak, gençlik isteyen bir şey değil miyd tiyatro, yani mesleği hep kendisinden öndeydi...

O, ateşin içind binlerce gece...

☛ 1. sayfanın devamı

geçirirken onları nasıl denetliyor?

"Düşlerimden bu yaşıma rağmen hâlâ vazgeçmiş değilim. Ben bunu araba kullanmaya benzetiyorum. Hani bazen boş bir yolda araba kullanırken eğer yol elverişliyse hız yapmak istersiniz. Ben de öyle... Eğer koşullar buna izin veriyorsa süratimi artırıyorum. Fakat sürekli gaza basmanın riskleri de var tabii. Bakıyorum sürati fazla artırmışım o zaman dizginliyorum kendimi. Hafif hafif frene basıyorum. Yani hem düşlerinizi gerçekleştirmek için cüret edecek hem de yeri geldiğinde kendinizi tutmasını bileceksiniz. İnsanın kendisini yakalaması ve denetlemesi gerek. Süratli araba kullanmak bazen olumlu sonuç verir bazen vermeyebilir. Öyle durumlar olur ki çok sürat yapıyorsanız bir şeyi atlayabilirsiniz o anda dizginlemeniz gerek kendinizi. Yani ölçüyü elden bırakmamak lazım..."

Yıldız Kenter'in sanatçılık hayatında en altını çizdiği ilke "ölçü"den geçiyor. Ölçülü olmak, oyunculuğun mükemmel olabilmesi için ilk şart. Bu ölçünün önemini anlatırken aslında her insanın 'potansiyel oyuncu' olduğuna değiniyor. Ölçü konusunu temel alarak bizlerin oyunculuğu ile sanatçının oyunculuğu arasındaki bağı şöyle açıklıyor:

"Her insan potansiyel oyuncudur aslında. Çocukluktan başlar bu oyunculuk. Çünkü farkedilme zaafı vardır insanların. Bu çocuklukta başlayan bir zaaftır. İki kardeş düşünün. Birine daha fazla ilgi gösterirseniz diğer kardeş bu ilginizi yakalamak için başka türlü şeyler yapmaya başlar. Biz bunu bazen şımarıklık, yaramazlık diye değerlendiririz. Oysa orada bir yarış başlamıştır artık. Farkedilme zaafı, çocuklukta başlayarak bizi donatır. İşte o zaaf daha yapıcı bir güce dönüştürülebilirse eğer, o zaaf olmaktan çıkar. O insanın 'gücü' olur. Çünkü insanlar 'farkedilmek' isterler. Sanatçılarda bu daha fazladır, daha bellidir. Gülünç olmadan farkedilebiliyorsanız, başarılı kabul edilebilirsiniz. İşte ölçü burada karşımıza çıkar. Çünkü oyunculukta gülünç olma riski veya beğenilmeme riski her zaman vardır. O riski azaltmanın yolu da ölçülü olmaktan geçer."

Ses, nefes ve beden...

"Ramiz ve Jülide" oyunu birazdan başlayacak. Kuliste oyuna nasıl hazırlanıyor? Heyecan var mı? Neler yapıyor oyun öncesi? "Heyecansız tiyatro yapılacağına inanmıyorum ben. Daha doğrusu her saat heyecan ister." diyerek başlıyor söze ve bununla ilgili düşüncelerini şöyle açıklıyor: "Heyecan kuliste başlamıyor aslında. Sabahtan başlıyor. Gerçi bu oyununa göre değişiyor. Örneğin Ben Anadolu'yu oynarken veya Ramiz ve Jülide'de bu heyecan uyandığım anda başlıyor. Sabahtan başlayan bir tedirginlik oluyor. H mak mecburiyeti hissediyorum; sesimi denimi akşama saklamak istiyorum. E akşam oynayacağım oyunla dolu olar arada belki bir başka oyunun provasını y ya ders veriyorum ama akşam oynayac yecanı bu işlerin arasında bile beni hiç b tabii ki 'büyük soluk' isteyen oyunlard oyunlarda daha rahat bir bekleyiş içerisi sunuz. Örneğin yaşlı bir kadını oynaya nüz uzun değil, roldeki çiziginiz harek onlarda daha pasif bir tavra girebiliyors neğin Ramiz ve Jülide'de oyunda da, sa nefes alacak bir saniyem yok benim. Sa kostüm değiştirirken zor yetişiyorum a

Bu soluk soluğa oynanan tempo, hey yor. Değerli hocam Muhsin Ertuğrul'da şekilde oyun öncesi kendime güç ver rum. 'Şaşırmayayım, hata yapmayayın yecan olayı, en fazla prömiyerlerde ken

Kenter, "Ramiz ve Jülide"de, 900'lü ha

a
ini
lme zaafını
orumaya
inkü sanatçı
niden
iydi? Yani,

de,

...

Yıldız Kenter, "Onikinci Gece"nin Olivia'sı...

luyor. Kendimi koru-
sesimi, nefesimi, be-
orum. Bütün günüm,
lu olarak geçiyor. Bu
vasını yapıyorum ve-
ynayacağım rolün he-
ni hiç bırakmıyor. Bu
unlarda oluyor. Bazı
içerisinde olabiliyor-
oynayacaksınız, rolü-
hareket istemiyorsa
biliyorsunuz. Ama ör-
a da, sahne dışında da
nim. Sahne gerisinde
orum antrelerime.
o, heyecanımı artırı-
ğrul'dan öğrendiğim
üç vermeye çalışıyo-
ayayım' diye. Bu he-
rde kendini hissettiri-

yor. Oyunun başlamasına birkaç dakika vardır. Sahneye çıkacağım an, oyuna ait tek kelimenin dahi kafamda olmadığını görürüm. Tek bir kelime dahi hatırlamam. Korkunç şaşırırım bu halime. Tabii panik olur! Şu kadar zaman prova etmişim, şöyle çalışmışım. Kabus gibi! Sahneye çıkış anı gelir. Ateşin içine atlar gibi girerim oyuna. İpin ucunu yakaladığım anda, bir iplik söküğü gibi çözülmeye başlar. Artık oyuna hakimimdir. Onu tekrar yumuşak haline getirirken, o yumağı büyütmeye çalışırken kendim de şaşırıyorum kulisteki halimden, bu noktaya nasıl ulaştığıma... Hakikaten garip bir mistisizmi vardır sahneye çıkmanın..."

Jülide'nin sabah yatağından fırlamasıyla başlıyor oyun... Yatağının yanında yarı çıplak, başını geriye atmış hayli seksi bir kadının posteri asılı... Fotoğrafa dikkatlice baktığımızda, bukleli saçlarıyla, pijamasıyla, sabaha gülerek uyanan, kanaryasıyla, sardunya çiçekleriyle sohbet eden bu masum ifadeli kadınla fotoğraftaki kadının aynı olduğunu farkediyoruz. Oyun sürüyor.... Bir başka sahnede Jülide loş bir ortamda televizyondaki görüntüsünü izliyor. Ağzını elleriyle kapatmış, utanıyor televizyondaki görüntüsünden, bakamıyor ekrana, başını yana çeviriyor, gizli gizli kaçamak bakışlar atarak izliyor sarı saçlı, ağır makyajlı, vücudunun tüm hatlarını ortaya koyan sarı dekolte elbisesiyle yatağa uzanmış halini. Bizler sahnedeki perdeden izliyoruz ekrandaki Jülide'yi.. Yatağa yanlamasına uzanmış, bakışları hayli manalı, hayli çapkın.. Davetkâr bir eda yla verdiği 900'lü hatlı telefondan onu aramamızı istiyor; "Eğer aşkta hüsrana uğramışsanız, eğer aşkla ilgili bir sorununuz varsa, ben çözeyim. Aşkınızın merhemi ben olayım.. Ben Jülideee Ambeeer..." "E" harfini ağzının içinde yuvarlıyor, uzatıyor ve fısıltı halindeki bir tonlamayla hayli seksi, hayli iç gıcıklayıcı davetini yapıyor izleyicilere.. Kendini ekranda izleyen kadının yalın haliyle, televizyon ekranından bize yansıyan görüntüsünün ikilemiyle sarsılıyoruz.

900'lü hatların yalnızlığı...

Hangisi Jülide Amber? Karşımızda etten kemikten olan mı yoksa ekrandaki şuh kadın mı? Jülide Amber'i oynayan Yıldız Kenter'i çoktan unutmuşuz. Oyundaki Jülide'yi çözmeye başlıyoruz Kenter'in muhteşem oyunculuğuyla.. Ve görüyoruz ki, bir zamanların unutulmuş seks yıldızı, bugünün 900'lü hatlarda izleyicilere davetkar çağrılarını yapan Jülide kendisiyle başbaşa kaldığı zamanlar bize hiç de yabancı değil.. Çektiği yalnızlıkla, özlediği aşkla, kanaryasına ve sardunya çiçeklerine duyduğu sevgiyle belki bazılarımızın unuttuğu bir duyarlılığa da sahip üstelik.. Yıllar önce balerin, dansçı olmak isterken birtakım kandırmalarla seks yıldızı olan Jülide'nin o yıllara ait yarı çıplak, kürklü posterinden 'daha çıplak' bir jülide var önümüzde; tüm duygularıyla, tüm beklentileriyle, tüm yalnızlığıyla sesleniyor. Bildik bir ses bu... yalnızlığımızın, acılarımızın, özlemlerimizin, sevgiye susamışlığımızın sesi. Kendimizle başbaşa olduğumuz anlardaki 'içimizin çığlığı'... Jülide'nin çığlığı, her şeyin paraya endekslendiği bir çağda yaşayan toplumun da çığlığı aynı zamanda... Birbiriyle konuşmayan, konuşamayan, içini açamayan insanların 900'lü hatlardaki trajik yalnızlığı... Paranın yükselen gücüyle, insanı insan yapan öğelerin önlenemez düşüşündeki o çelişkiler, o gülünçlükler, o tuhaflıklar 900'lü hatları pazarlayaneski bir solcu (Şükran Güngör), 900'lü hatlarda yeniden gündeme gelen eski bir futbolcu (Müşfik Kenter) ve o futbolcunun yıllar önce Jülide'ye (seks yıldızıyken) duyduğu aşkın yeniden alevlenmesinin çevresinde bizi sarmalıyor.

Jülide kâh yatağın üzerine zıplıyor, kâh gençliğinde düşlediği baleyi çağrıştıran danslarını yapıyor sahne üzerinde.. Ramiz'le gerçekleştirdiği tangoda mutluluğun zirvesini yaşıyor.. Oyunun hızlı temposu Kenter'in yaşını aklıma getiriyor. Soluk soluğa oynanan bu oyunda güçlü soluğu onu hiçbir sahnede tıknefes yapmıyor. Olivia gibi dinç ve diri, Jülide gibi deneyimli bir Kenter var sahnede. 1948'den 1996'ya uzanan yılları hem bir geceye indiriyor o hâlâ var olan heyecanıyla, hem de binlerce geceye yayıyor bugüne dek canlandırdığı karakterlerin ona kazandırdığı deneyimleriyle... Yaşın ilerlemesi herkesin korkulu rüyasıdır. İlerleyen yılları insanın kendi lehine çevirmesi oldukça güç bir iş. Bunu nasıl başarabilmiş? Yaşlanma konusunda, oyunculuğunun içinde nasıl bakıyor? "Yaşlılıkla ihtiyarlık farklı şeylerdir" diyerek başlıyor anlatmaya:

"Ünlü bir düşünürün bir yazısını okumuştum; 'Sanat 15 yaşında, 25, 45, 65, 80 yaşındaki gençlerin işidir.. Sanatı onlara bırakın..' diyordu. Bu düşünceye tamamen katılıyorum. Gerçekten de -herkes değil tabii- sanatçı dediğimiz sanatçıda 'gençliği' bulursunuz. Dünü pırıl pırıl taşırlar, dünü bugün yaparlar ve geleceğe uzanırlar o gençlik sayesinde. Sanatçı yaratan kişidir. Yaratış doğurganlığı içerir. Yeniden yeniden doğurmak 'gençlik' isteyen bir şey değil mi? Her gün yazan köşe yazarlarına bakıyorum, ressamlara, şairlere bakıyorum. O gençliğin sırrını farkında olarak veya olmayarak yakalamışlar ve onu ileriye doğru götürüyorlar. Tiyatro, ihtiyarlığı kabul etmiyor diğer sanatlar gibi. Tabii yaşlılıktan söz etmiyorum çünkü ikisi farklı şeyler."

Oyuncu kendinin yönetmenidir...

Ramiz ve Jülide'de yönetmen Mehmet Birkiye ama Kenter çoğu oyunun yönetmenliğini de yapan bir sanatçı. Hem oyunculuk, hem yönetmenlik bir arada olunca nasıl objektif olabiliyor kendisine? İyi oyuncu olmanın şartları ne? Kenter şöyle yanıtlıyor bu soruyu:

"Objektif olduğunuz zaman makyajsız olacaksınız kendinize karşı. Yani kendinizi anlatırken olduğu gibi anlatabiliyor musunuz? Bu tabii çok önemli; oyunculuğun ilk koşulundan biridir; kendini çırılçıplak görebilmek, tanıyabilmek. Çünkü kendinizi 'ne kadar yalancıyım, ne kadar korkağım, kimi kıskanırım, kıskanır mıyım, neden kıskanırım," gibi sorulara içtenlikle yanıt verebildiğiniz ölçüde iyi tanırsınız. Kendinizi ne kadar objektif bir şekilde değerlendirirseniz, başkasını tanımanız da o ölçüde artar. Kendini tanıyamayan bir oyuncunun bir karakteri çok iyi canlandırabileceğine inanmıyorum ben.

Ayrıca iyi bir oyuncu olmak için 'tiyatroyu sevmek' gerekir. İşini gerçekten seveceksin. Seviyor görünmeyeceksin. Bir şeyi sevmek demek 'onun için her şeyi feda edecek durumda' olmak demek bir yerde. Benim mesleğim, benim önümdedir. Sağlığımın dahi önündedir. Kaç defa ameliyatlı halde, doktorların 'çıkamazsın' demelerine rağmen sahneye çıktım. Bu bize değerli hocalarımızdan geçmiş bir sorumluluk duygusu, o perdeyi açık tutmak gerek. Böyle bir tutuma girmek için gerçekten tiyatroya tutku duymanız lazım. Çünkü çok zaman yiyen bir iş. Çoğu oyuncu tiyatrodan kaçıyor, zamanını tiyatroya vermek istemiyor. Çünkü provaları düşünün, oyunun hazırlıklarını, turneleri ☛

Fotoğraf: UĞUR GÜNYÜZ

'0'lü hatlarda davetkâr çağrılar yapan unutulmuş seks yıldızını canlandırıyor.

"Yaşlılıkla ihtiyarlık başka şeylerdir" diyor Kenter "Sanatçıda gençliği bulursunuz.."

Fotoğraf: ERZADE ERTEM

"İyi bir tiyatrocu olmak için "tiyatroyu sevmek" gerekir" diyor Yıldız Kenter.

➡ düşünün. Sabah kalktığım zaman o günün programında, her anım, tiyatroyla ilgili işlerle dolu; bugün iki oyunum var, ondan sonra diğer oyunun provası var. Ondan sonra neye vaktiniz kalır? Elinizde çiftertekstemizik gibi; yatağınızda, otobüste, dolmuşta, vapurda, durmadan onunla haşır neşirsiniz.

Bazı oyunculara soruyorum 'Neden tiyatrocu oldun?' diye. 'Seviyorum' diyor. 'Peki seviyorsun ama provaya vaktinde gelmiyorsun. Yeteri kadar çalışmıyorsun. Her şeyi en kestirme yoldan yapıyorsun. Ondan sonra da ilk fırsatta onu terkedebiliyorsun! Boşayabiliyorsun, bırakabiliyorsun..' Bu mu sevgi? Oysa bir şeyi yapmaya karar verdiği zaman insanın ona asılması lazım. Bir şeye asılmak demek 'sürüklenmek, paralanmak, acı çekmek' demektir yeri geldiğinde... Tiyatro boşluk kabul etmez, ara verdiğiniz an gerilersiniz. Kafanızı, duygularınızı, bedeninizi, birikiminizi, bilginizi durmadan yenilemeniz ve egzersiz yapmanız lazım. 'Şunu da yaptım, bunu da yaptım, tamam artık yeter' diyemezsiniz. Çünkü yetmez. Başarının sonu yok, her oyun, her rol yeniden başlamak demektir.

Yönetmenliğe gelince her oyuncu kendi yönetmenidir zaten. Yönetmenliğin de, oyunculuğun da ortak yönü, oyuna tepeden bakıp, oyunu bütünüyle kavrayabilmek, anlayabilmek, değerlendirebilmektir; kafayla, duyguyla, sezgiyle. Sezgi çok önemli bir şey... Metni kıraatetmek değil, metni deşifre etmek çok önemli mesela öyle oyuncular vardır ki, ne yazık ki, yalnız kendi rolünü çalışır, ezberler, diğer rollere bakmaz. Oysa onun kişiliği, konumu, fikirleri, sözleri, yaptıkları veya yapmadıkları diğer oyuncuların söyledikleri, söylemedikleriyle ilişkilidir, orantılıdır. Bunu dikkate almadığında örgüyü kurması mümkün olmaz. Oyunun kişileriyle mutlak surette yakınlık kurmak, onları tanımak gerek. Çünkü oyunculuk demek, koşullara göre reaksiyon vermek demek bir yerde. O koşulları iyi belleyemezseniz mutlaka yanlış reaksiyon verirsiniz. Nitekim buna çok tanık oluyorum: Yanlış reaksiyonlar yanlış konuşma müziği getiriyor, yanlış konuşma müziği, o müziğe göre hareket ettiğinize göre, yanlış hareketi getiriyor ve bir yanlışlar zinciri oluşuyor. Çünkü konuştuğunuz gibi hareket edersiniz aksi mümkün değil!"

Yıllardır kardeşi Müşfik Kenter'le sahneyi paylaştı. Birbirlerini kıskanırlar mı? Rekabet ederler mi? Oyun sonrası tartıştıkları olur mu? "Hayır, kıskanmayız ama birbirimize dikkat ederiz." diyerek başlıyor bu soruyu yanıtlamaya:

"İkili çalışırken, prova anında, bakarım Müşfik birşey yakalamış kendi rolünde. Ben henüz yakalayamamışım daha. Onu iyice kollarım ne yaptı da yakaladı, nasıl bir çalışmaydı bu? diye. Yoksa devamlı birbirimizden bir şey öğreniriz. Birlikte oynadığım zaman Müşfik'le başka türlü bir iletişim kuruluyor. Oyunculuğun mistik bir yönü bu. Bakıyorsunuz oyun başladığı günden itibaren değişmeye, gelişmeye, daha nüanslı, daha detaylı olmaya başlıyor. Bu karşınızda Müşfik gibi bir oyuncu varsa devamlı oluyor. Yıllardır karşılıklı oynamanın getirdiği bir alışkanlıkla, birbirimizden çok şey alıp, çok şeye reaksiyon gösterip oyunu büyütebiliyoruz; müzik açısından, tempo, duygu, anlam, düşünce, felsefe açısından.. Ama yanlışlarımız olduysa birbirimizi ikaz ettiğimiz anlar da oluyor tabii. Özellikle zamanlama konusunda uyarırız birbirimizi."

Zamanlama mı? Hangi açıdan zamanlama önemli tiyatroda? Yanıtlıyor:

"Şu açıdan; bir cümleyi belli bir hızda söyledikten sonra bir saniye poz vereceksin. Matematik bir iş bu. Bir-iki saniye poz vereceksiniz ve devam edeceksiniz. Bazen öyle bir şey oluyor ki, bir saniye önce öteki konuşmaya girdiğiniz zaman oradaki reaksiyonu öldürürsünüz. Seyirciye ulaşmayabilir ve bu seyirciden gülme mi, düşünce mi, alkış mı ne bekliyorsanız, neyse ne, o yokoluverir. Doğaçlama yaptığınız vakit bile, zamanlama duygusuna hakim bir matematik üretmeniz gerekiyor çabukça..."

Her oyuncunun hayalinde başrol oyunculuğu, star olmak yatar. Yolun başında büyük düşlerle başlanan bu yolda oluşan hayal kırıklıkları, başarısızlıklar o oyuncuyu yardımcı rollerden öteye taşımaz. Ve bunu çok acı buluruz. Kenter'e bu duyguları söyleyip, ne güzel hâlâ zir vedesiniz dediğimizde "Size katılmıyorum. Küçük rollerin, büyük oyuncuları vardır... Oyuncu ya oyuncudur ya değildir" deyip karşı çıkıyor. Ya seyirciler hakkında ne düşünüyor? Onlardan nasıl bir katılım bekliyor:

"İlk sahneye çıktığım anda tuhaf, siyah bir boşluk vardır içimde. Sonra seyirci hareketlenmeye, kıpırdamaya, reaksiyon vermeye başladığı anda müthiş bir coşkuya kapılırım. Ben seyircinin de 'sanatçı kişiliği' olduğunu düşünüyorum. İşte seyircide, bu sanatçı kişilik ortaya çıktığında bir 'bütünleşme' oluyor. Onlardaki bu sanatçı güç, ortaya çıktığı zaman bir bütünleşmeyi yaşayabiliyorum. Çünkü bizim yaptığımız yarım bir şey. Onlardaki potansiyelle, onların yaratıcı gücüyl biz tamamlanıyoruz. İşte o zaman karşılıklı mutluluk gerçekleşiyor.."

Fotoğraf: GÜCÜGÜR GÖRKAY

"Düşün sonu yok. Düşlerimden bu yaşıma rağmen vazgeçmiş değilim. Bunu araba kullanmaya benzetiyorum. Hani bazen boş bir yolda araba kullanırken hız yapmak istersiniz ya ben de öyle... Koşullar buna izin veriyorsa süratimi arttırıyorum ama...

Ramiz ve Jülide oyunu bitti. Kulisteyiz. Gücügur Görkay bir yandan Kenter'in fotoğraflarını çekerken Kenter'in yüzünde mutluluğun gülümsemesini görüyoruz. Neler hissediyor şu anda:

"Bütün günün geriliminden sonra büyük bir boşluk hissediyor ve düşünmeye başlıyorsunuz baştan. Bugün ne yaptım, hatalarım oldu mu, zamanlamam iyi miydi, tonlamalarım doğru muydu diye, tüm günün muhasebesi başlıyor kafamda. Oyundan sonra insan gidip hemen uyuyamıyor. Bir garip yalnızlık çöküyor üzerime. Yatamıyorum birsüre, oturmak, düşünmek belki bir kadeh bir şey içmek istiyorum. Rahatlamak istiyorum. Bu boşluk duygusu tabii ki yarına tekrar dolacak, tekrar bir heyecana doğru yol alacak. Sanırım bu dolma bu boşalma duygusu oyunculuk tutkumu diri tutuyor..."

Evet, dünün Olivia'sı, bugünün Jülide'si bizlerin sanatçı kişiliğiyle hâlâ genç ve diri. Hayata inanmak, eğer o canlılığa değmek istiyorsanız, Kenterler'i mutlaka izleyin. Oyunda dendiği gibi; insan 90 dakikalık maçın en son dakikasında da gol atabilir. İnsan son nefesine kadar hayata inanmalı. Çarpıtılmış, yozlaştırılmış yükselen değerlerin, insanı insan yapan öğelere yenilebileceğine dair bir umut hâlâ var... Evet, bu maçı kazanmak için hepimize çok görev düşüyor son dakikaya, son ana kadar... ◀

LEMAN COĞRAFİK DERGİ
Gat
OTOSTOP TANRIÇASI
YÜRÜYÜŞ KULÜBÜ
3-10-17-24 Kasım Pazar Yürüyüşleri
999 Bin Lira
YILBAŞINDA 90 DOLARA İTALYA
GİDİŞ-DÖNÜŞ UÇAKLA
TUR-ORIENT
Tel: 227 69 76

İçinizde veya çevrenizde ülkemiz için çalışma potansiyelinin varlığını hissediyorsunuz, ama nasıl ve nereye yönlendireceğinizden emin değilsiniz.
ÇAĞDAŞ YAŞAMI DESTEKLEME DERNEĞİ'ni
aramanız, yaşamınızda yeni bir ışık yaratabilir.
Tel.: 275 50 82

Sonsuza dek delikanlı

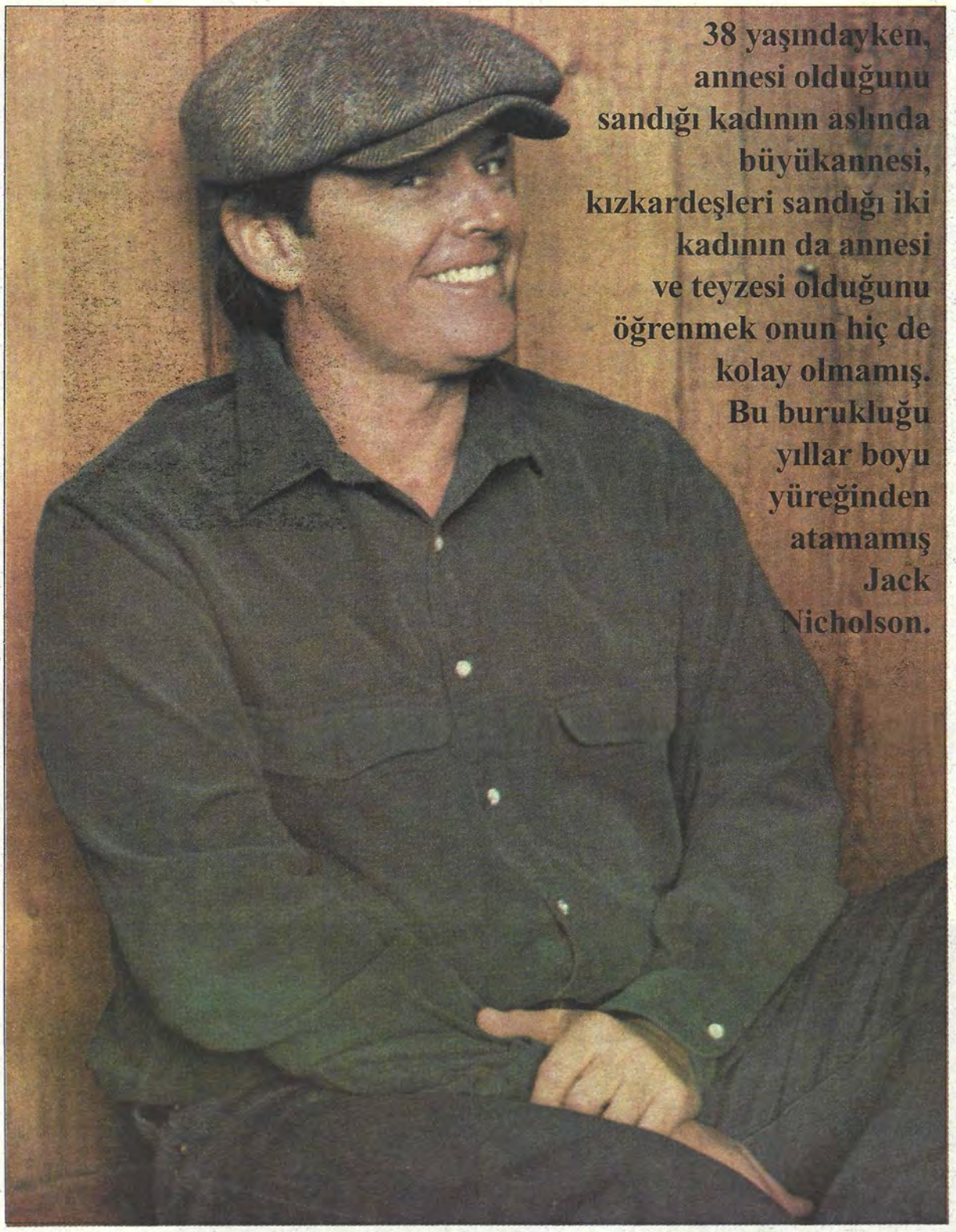

Kilo sorunu olan, saçları giderek seyrekleşen ve altmışına merdiven dayamış bir süper yıldız olarak **Jack Nicholson** insanı hayrete düşürecek denli canlı ve neşeli bir insan. Onu, kendindenhoşnut, cinsiyet konusunda basmakalıplıktan uzak sözcükler kullanmada oldukça yetenekli biri olarak bile tanımlamak olası -"Konu tümüyle bezlerle ilgili. Erkeklerin bezleri onları cinsel ilişkiden sonra diriltecek ve hemen ardından bir başka ilişkiye götürecek biçimde porgramlanmış"- gibisinden sözler bunlar...

Kendisinden hoşnut olmayı yerden göğe hak etmiyor da değil. Belki, kendisinin de son derece hayranlık duyduğu Brando dışında, Nicholson kuşağının en iyi sinema oyuncusu sayılıyor. Daha kısa bir süre önce, "A Few Good Men" filminde soğuk savaş albayı rolünde Tom Cruise'u ezip geçti. Demi Moore ve Cruise onun oyun gücü karşısında öylesine büyülenmişlerdi ki, Nicholson o an kendisini Lincoln Anıtı gibi hissettiğini söylemeden edemedi.

Kendisini gülünç durumlara sokan çok kötü filmler de çevirdi, ama özgeçmişinde "Easy Rider", "Five Easy Pieces", "The King Of Marvin Gardens", "The Last Detail", "Chinatown", "The Passenger", "One Flew Over The Cuckoo's Nest" ve "The Shining" gibi filmleri bulunduran birisinden övgüyle sözedilmemesi düşünülemez.

Nicholson aynı zamanda fazlasıyla da varlıklı. İstese artık hiç çalışmayabilir. Gelgelelim, çalışmadan edemiyor. "Five Easy Pieces" ve "The King of Marvin Gardens" filminin yönetmeni ile birlikte çevirdiği son filmini de daha geçenlerde tamamladı.

Nicholson'un bir de kadınlarına değinmek gerekiyor. İster onlar onu terk etsin, ister o onları, Nicholson'un yaşamına giren kadınlar aktörü pek fazla eleştirmeyen bir tutum takınıyorlar. Kadınlar genellikle Nicholson'a hayranlık duyuyor. "Seni salt Jack Nicholson olduğun için sevmiyorum," sözcüklerini daha önce hiç duymamış gibi davranmak zorunda kalması onu zor durumda bırakıyor.

Belki de madalyonun ters yüzüne bakılınca tüm bunlara farklı bir açıklama getirmek olası. Dostu Peter Fonda'nın dediği gibi, belki de Nicholson'un özünde asla çözümlenemeyecek büyük bir bir burukluk var. 38 yaşındayken, annesi olduğunu sandığı kadının aslında büyükannesi, kızkardeşleri sandığı İki kadının daannesi ve teyzesi olduğunu öğrenmek hiç de kolay olmamış.

Yaşamına giren kız arkadaşları onun kadınları çoğu erkekten çok daha iyi anladığını her fırsatta dile getirseler de, Nicholson'un bir kadınla asla sürekli bir ilişkiye girmeyeceğini söylemesinin temelinde bu neden yatar. Şimdilerde evlenmekten söz etse bile, iş bunu uygulamaya gelince hiç de ciddi bir girişimde bulunmayan Nicholson Hollywood'un Don Juan'ı sanını hâlâ kimseye kaptırmıyor. Bu san kuşkusuz kimi mutsuzlukları da beraberinde getiriyor. Ne var ki, onunla söyleşi yapanlar böylesi bir mutsuzluğun izine bile rastlamıyor. Nicholson'un en çarpıcı yönü onun her konuda engin bir bilgiye sahip olması. Kadınlar, cinsellik, sinema, yaşam, sanat ve tabii ki kendi kişiliği... Hangi konuyu açarsanız açın, Nicholson mutlaka söyleyecek bir şeyler bulur. Kendisine yöneltilen sorulara çoğu Hollywood yıldızı gibi disiplinli ve sakıngan yanıtlar vermek hiç ona göre değildir. Açık sözlü yanıtlar vererek kişiliğinin büyük bir bölümünü gözler önüne sermek ve karşısındakine gizli kalan yönleri konusunda hiçbir kestirime meydan vermemekte üstüne yoktur. Şu sıralarda Nicholson'un sohbet konusunu Sean Pean'in "The Crossing Guard" filmi oluşturuyor. Güçlükle çekilen ve gerek izleyici gerek eleştirmenlerin pek fazla ilgisini çekmeyen bu filmde Nicholson trafik kazasında ölümden kıl payı kurtulan bir çocuğun intikam duygularıyla yanıp tutuyan ve sonuçta varını yoğunu yitiren babasını canlandırıyor. Nicholson'a göre bu göze göz, dişe diş bir girişimin doğal sonucu.

Penn'e duyduğu hayranlıktan ötürü bu film önerisini hiç düşünmeden kabul eden Nicholson yalnızca eski-uzatmalı sevgilisi Anjelica Huston ile birlikte çevireceği bir sahne sonusunda bir anlık şaşkınlık yaşamış. "Bir anlık bir duraksama yaşadım. O bir profesyonel, ben de öyleyim." Dahası Nicholson filmin izleğinin de önemli bir konuya değindiğine inanıyor ve İncil'den bir alıntı yaparak, ana babasının gözleri önünde can veren bir çocuk için Tanrı'nın bile gözyaşı gerçekten değerli bir şeyler, yapabilen ender oyuncu-yönetmenlerden biri olduğunu belirtiyor.

Üç kez yönetmen

Bunlardan biri de kuşkusuz Nicholson'un kendisi. Bugüne dek, çok başarılı sayılmasa da, oldukça ilginç üç filmin yönetmenliğini yaptı. Nicholson daha çok film yönetmek istiyor. "Milyonlar döktürüyorlar, ama iyi bir filmin nasıl olması gerektiği konusundaki görüşlerimi bedavaya bile almıyorlar," diyor. Penn'in filminin en kayda değer yönünün oncariski göze almasından kaynaklandığını belirten Nicholson bunu çok az sayıda insanın yaptığınaparmak basıyor. "Unutmayın ki Sean büyük bir yıldız. İstese para içinde yüzebilirdi. Ama o tüm bunlara yüz çevirdi. Günümüzde böyle bir şeyiyapmak yürek ister. Dönempiyasanın kurallarının geçerli olduğu bir dönem. Gerçekten değerli bir film yerine, ipe sapa gelmez bir film salt para kazandıracak diye çevrilebiliyor. Bu nedenle Penn'in filmininhak ettiği ilgiyi çekmesini diliyorum. Böyle ciddi bir film çekme şansı sık sık elde edilmiyor."

Çok sevdiği, ya da bu durumda, en nefret ettiği bir konu açıldığında, Nicholson'un ağzını kapatmak olanaksız. Derin bir soluk alıyor ve durmak bilmeden konuşuyor. "Tüm meslek yaşamımboyunca, ki bu oldukça gerilere gidiyor, şimdiki gibi işe yaramaz şeylerin bu denli yoğun olduğu bir dönem yaşamadım. Bu da beni çok öfkelendiriyor. Zira bu işin sorumluları genelde şarlatanlar ve budalalar. Sinema konusunda hiçbir şeyden haberleri yok, zaten umurlarında da değil. İşi yalnızca ilgi odağını yakalama bağlamında ele alıyorlar."

Jack Nicholson, "kuşkusuz bunun sorumlusu yalnızca onlar değil," diyor ve izleyicileri de suçluyor. "İzleyicinin, sinema konusunda hiçbir birikimleri yok. Olduğu gibi kabul ediyorlar. Ben ise bu konuda şanslı sayılırım. Bir filmde görünüp bir iki satır döktürmek için 15 milyon doları kabul etmek zorunda değilim. O paraya gereksinmem yok. Ne var ki, yeniyetme yıldızların büyük bir çoğunluğu, hoşlarına gitmese de, böylesi bir pisliği kabul etmek zorunda kalıyor. Geri çevirmeleri durumunda yitirecekleri çok şey var. Film yapımcılarının ve oyuncuların çoğu izleyiciyi bok çukuruna itmek istiyorlarsa oraya götüreceklerini bildiğimden bu konuda çok da tantana yapmak istemiyorum. Tek istediğim, sevdiğim her filmin yabancı ya da Amerika'da binbir güçlükle kotarılmış bir film olmaması."

Nicholson'a göre, ilginç bir şeyler yapmak için en kötü dönem yaşanıyor. "Her sekiz dakikada bir birinin ırzına geçildiği ya da kafasının uçurulduğu filmlerle bir yığın yetenekli insan haybeye gidiyor. İşte bu yüzden Sean gibi birinin ortaya çıkması büyük bir şans. Çekimlere başladığımda film pek de yürekli bir girişim sayılmazdı. O zamanlar benim için çok daha farklı ve çok daha iyi bir dönemdi. Ama şimdi için böylesi bir filmi çekmek adamakıllı yürekli bir iş. Dahası, oyuncular olağanüstü -kendimi kastetmiyorum. Robin Wright'ı ele alın. Amerika'nın en çok hakkı yenen yıldızı. Belki de "Forrest Gump" filminin en kayda değer parçası, ama aday bile gösterilmedi. Sean için onu yönetmek de pek kolay olmadı. Zira o zamanlar aralarında duygusal bir ilişki vardı. Ama harika bir yıldız. Ve içtenlikle söylemek gerekirse, ben de fena sayılmam. Yapabileceğimin en iyisini yaptım."◀

Guardian'dan çeviren:
RİTA URGAN

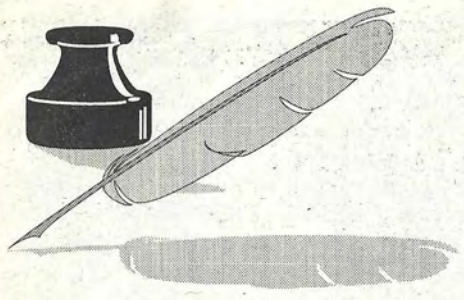

Mehmet Semih'ten bir öykü...

Biz yapacağımızı biliriz

Evet, başımıza gelecekleri bekliyorduk. Karşımızdaki apartmanın altıncı katında oturan, o adamdan söz ediyorum.

Bizim oturduğumuz apartmanın giriş katında bekâr erkekler var, ikinci katta üç numarada Hasan Bey, dört numarada biz oturuyoruz. Üstümüzdeki her iki dairede de aile oturmakta. Beş numaralı dairede Sedat Bey ve eşi, altı numaralı dairede Ramazan Bey ve eşi... Apartmanda oturanlar memur. Sabah daireye giderler, akşam evlerine dönerler.

Anlatacağım olaydan hem kendinize gerçeklik payı çıkaracak, hem de bana hak vereceksiniz.

Şimdi koskoca mahalleyi düşününüz. Aynı sokaklar, aynı caddeler... Bizler bu sokak ve caddelerden günde iki kez gidip geliriz. Kimlerin ne iş yaptığını, nerede oturduğunu biliriz. Kendimize yakın saydığımız insanlara selam veririz. Bu, saygı gereğidir. Başka mahallelerde olduğu gibi, burada da denli densiz insanlar var. Bazı insanlar gerçekten yazılmaya değer.

Her gün olduğu gibi, sabah daireye gitmiş, akşam evime dönmüştüm. İnsan yorgun argın evine gelince, şöyle ayaklarını uzatıp dinlenmek istiyor.

Oturduğum yerde elimdeki gazeteyi okurken, yorgunluktan olduğum yerde uyuya kalmışım. Uyanır gibi oldum. Eşim yemek yiyeceğimizi söyledi. Yemek yemeyeceğimi söyleyince, ısrar ederek:

- Haydi kalk, lütfen... Her akşamkinden çok farklısın. Yoksa bana mı kızdın?

Dün gece eşimle hoş olmayan bazı şeyler konuşmuştuk; bu konuşmanın sonu tartışmayla bitmişti.

Eşim yemek yemeyeceğimi anlayınca, yanıma sokuldu. Boynuma sarıldı. Sağ yanağımdan öptü. Ben de ona sarıldım. Bendeki değişikliği seziyordu. Şimdiye değin ne üzüldüğümü ne dairedeki sorunları eve getirdiğimi anımsarım.

Kalkıp yemek masasına geçtik. Lokmalar gırtlağımda düğümleniyor, yutamıyordum. Masadan kalkarak, pencerenin yanındaki koltuğa oturdum.

Eşim masayı topladı, mutfağa gitti. Az sonra kahve tepsisiyle odaya girdi. Kahve fincanını sehpanın üstüne koydu. Kendisi de karşımdaki koltuğa oturdu.

Salt o adamı düşünüyordum. Çünkü bu adam bize korkulu anlar yaşatacak, bizi süründürecekti. Kulağıma gelen söylentiler, bunu doğruluyordu.

O gece... O gece eşim yatınca, ben odaları dolaşıyor, pencereden caddeyi, karşımızdaki evlerin damlarını izliyordum. Uyumak istesem bile, uyuyamayacağımı biliyordum. Eşim sesleniyordu:

- Basri gel yat, yarın kalkamayacaksın.

- Geliyorum.

Oturma odasının ışığını söndürüp, yatak odasına geçtim. Gecenin geç saatleri... Soyundum, pijamamı giyerek yatağa uzandım. Eşim uyumuştu. Düşünüyordum. Niçin düşünüyordum? O adam! Kimdi? Neydi? Bizden ne istiyordu?

Sabah uyanınca, eşim kahvaltıyı hazırlamış, çaylarımızı içip evden çıkmıştık. Eşimi okula bıraktım. Ben de daireye gittim. Usuma o geliyordu. Yaşlı yüzü, kamburu. Görünüşü tiksinti vericiydi.

Onun kim olduğunu öğreneceğim. Niçin bizim peşimizdeydi.? Hakkında edindiğim bilgiler önemliydi. Önemli olmasa, bu denli uğraşır mıydım? O, bizim peşimize düşmüş, bizi göz hapsine almıştı. Özgürlüğümüzü kimsenin kısıtlamaya hakkı yok. Avrupa'da insan haklarını koruyan dernekler, uluslararası kurumlar var. Burada bu adamı kime şikâyet edeyim?

Eve, eşim benden önce gelmiş... Oturma odasına geçince, o da mutfağa girdi. Akşam yemeğini hazırlıyordu. Yardımcı olmak istedim. Gazeteleri gözden geçirmemi söyledi. Sehpanın üstündeki gazeteyi elime aldım. Aynı haber... Gazeteyi aldığım yere bıraktım. Odanın içinde gezinmeye başladım. O kaknem yüzlü, kambur adam usuma geldikçe sinirleniyordum. Gözümün önünden gitmiyordu!

Eşim masayı hazırladı. Günlerden cuma olduğunu anımsatarak, içki içebileceğimizi, perdeleri açmamı, uzaktan görünen denizi seyretmemi, belki o zaman iştahımın açılabileceğini söyledi. Karşılık vermeyince, kızdı.

- Sana bu gece Ahmet Haşim'den şiirler okuyacağım.

O adam, güzel düşlerimi alıp götürüyordu.

Eşim ikinci kez perdeleri açmamı söyledi. Ayağa kalkmayınca, o pencereye doğru yöneldi. Ondan önce davranarak, ayağa kalktım, perdeleri araladım.

- İyice aç canım.

Perdeleri iyice açtım. Eşim, yanıma gelerek, belime sarıldı.

- Bak denize...

Pencereden bakınca, deniz çoook uzaklardaydı. Oturduğumuz apartmanın çevresinde yüksek binalar vardı. Denizi ancak, iki binanın aralığından görebiliyorduk. Buradan denizi izleyeceğimize, gelip geçen gemilerin ışıklarını izliyorduk.

Eşim yanıma oturdu. Boynuma sarıldı. Önceleri perdelerimiz kapılıyken sarılırdı. Şimdi ise, perdelerimiz açık! Karşı apartmandan bizim bu durumumuzu gören olsa, ne der?

Önceki günlerdeki gibi, birkaç lokma yiyebildim. Eşim sevdiği şairlerden şiirler okumaya başlayınca, kadehimdeki rakının son yudumunu içtim. Ayağa kalktı, benim de ayağa kalkmamı söyledi. Ayağa kalkınca, sımsıkı boynuma sarıldı.

- Sen de sarılsana. Yoksa beni sevmiyor musun?

- Seni çok seviyorum. On beş yıldır evliyiz. Sevmeseydim, on beş yıl değil, on beş gün bile dayanamazdım.

Koluma girdi, beni pencereye doğru çekti. Binaların arasından denizi, gelip geçen gemilerin ışıklarını izliyorduk.

- Deniz ne kadar güzel görünüyor, değil mi? Peki... Ben mi güzelim deniz mi?

- Elbette sen güzelsin.

- Beni çok sevdiğini biliyorum.

- Çoook... Çok seviyorum.

- Seni niçin bu denli çok sevdiğimi biliyor musun?

- Biliyorum... Ben sana saygılı ve dürüst davrandım.

Eşim denizi seyrederken, kulağıma eğilerek beni sevdiğini yineliyordu. Sarılıp öpüyordu. Niçin?

Yatak odamıza girince, niye perdeleri açtırdığını sordum. Sorusormamamı söyledi. Yatağa girdik. Her zamanki gibi sırtlarımız dönerek değil, sarılarak, öpüşerek uyuduk. Eşimdeki bu değişikliğin nedeni vardı! Yaşlandıkça değişiyor, daha duyarlı davranıyordu. Yoksa başkalarına ilgim olduğunu mu seziyordu? Belki belleğinden bu gibi olayları geçiriyordu. Kendini, başkalarıyla ilişki kurduğuma inandırıyordu.

Kahvaltıyı, geç yattığı halde, erkenden kalkıp hazırlamıştı. Beni öpücüklerle uyandırdı. Radyodan gelen müzik sesiyle... Kalktım, elimi, yüzümü yıkayıp giyindim. Kahvaltı masasına oturdum. Gözlerimin içine bakıyordu. Bakışları sevecen, duyarlıydı.

- Nedir senin bu halin?

- Halimde ne var?

- Bilmem...

- Sen bilmezsen, kimse bilemez. Gece rüyanda bile, o adamı sayıkladın. O adam kimdir?

- O adamdan bana söz etme, tiksiniyorum.

Eşime, o adamın geceleri bizim apartmanı dikizlediğini, belki muhbir olabileceğini söyledim.

- Ben de biliyorum. Gece gündüz dürbünle bizim apartmanı dikizliyor! Üç numarada oturan Hasan Bey'in eşi de o adamın oturduğumuz apartmanı gözetlediğini söyledi.

- Sanki bizim apartman mimliymiş gibi, o dürzünün odalarımızı gözetlemesine izin verenem. Nedir bu adamdan çektiğimiz?

- Bunun için perdeleri açmamızı söyledim ya... Perde aralığından bizi gözetleyeceğine, sarılırken, öpüşürken görmesini istiyorum. Salt bizi gözetlemiyor, tüm apartmandakileri... Kar, kış demez balkona çıkar, bizleri dikizler. O dürbünü nereden bulmuşsa, balkonuna kurdurmuş.

- Bu adam gerçekten muhbir olmasın? Geçtiğimiz gün karşı apartmandan Emin Bey'i polisler götürdüler.

- O olay başka... Emin Bey vergi kaçırmış.

- Peki Kâmil Bey'i iki ay önce polisler evinden alıp, götürmelerine ne diyorsun?

- Galiba mahkemede tanıklık yapacakmış, gitmemiş. Onun için polisler gelmiş.

- Bizim sıramızdaki apartmanda oturan, Sacit Bey'i sabaha karşı polisler alıp götürmediler mi? Sacit Bey'in götürülmesine ne dersin?

- Senin Sacit Bey dediğin adam peze-

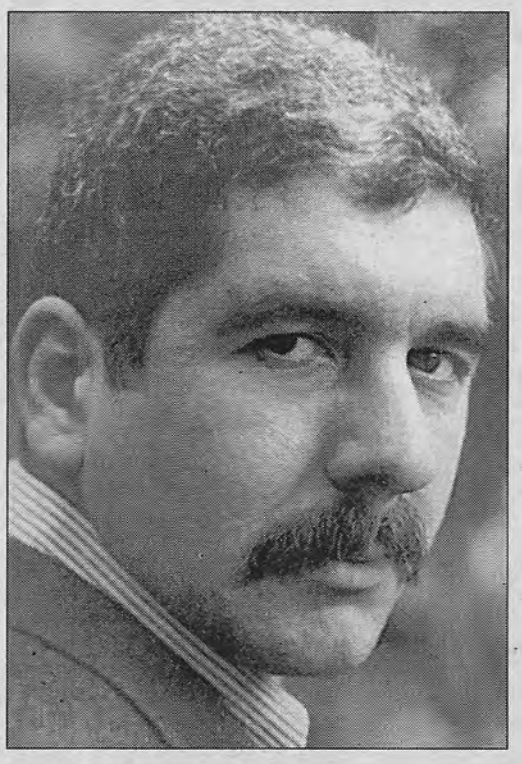

MEHMET SEMİH

1952 yılında İstanbul'da doğdu. Burgaz Adası Yatılı İlkokulu'nu bitirdikten sonra öğrenimine devam olanağı bulamadı. Bir süre beden işçiliği, mücellit yardımcılığı yaptı. Ardından Yeni İstanbul Gazetesinde spor yazarlığına başladı. Değişik gazete ve dergilerde yayımlanan gülmece öyküleriyle tanındı. Çeşitli ödüller aldı. Kitapları: Dünyanın En Haksız Yere Dayak Yiyen Adamı Selahattin Bey, Gözlüklü Beyefendi, Hurda Kralı, Umutla Yaşıyoruz Efendim, Mahallede Dedikodu Var.◀

venk. On yedi yaşında iki kızı alıkoymaktan götürmüşler.

- Desene mahallede olaysız gün geçmeyecek? Peki, Sadık Bey'in başına gelenlere ne dersin?

- Öyle ya... Sadık Bey'in banker olduğunu bilmiyorsun? Avrupa'ya gidince izini yitirmiş, yurda döndüğünü Mali Şube'ye bildirmişler. Yakalandı. Gazetelerde fotoğrafları vardı. Fransa'dan sahte kimlik ve pasaport bulmuş. Michel Jack Pera olduğunu söylüyormuş. Sadık Bankerlik'le ilgisi olmadığını öne sürmüş.

- Karşı caddenin sağındaki apartmanda oturan Selim Bey'in suçunu biliyor musun?

- Sözde belediyenin açtığı yol ihalesinde, rüşvet almış. İhaleyi kazanmış. Yaklaşık beş yüz milyonun hesabını verecek.

Öbür apartmanlarda oturanlar da perdelerini açmaya başladılar. Bu esrarengiz adam, dilediği gibi dürbünle dairemizi gözetlesin.

Her gün olay... Polisler çevremizden bazı kişileri karakola götürüyordu. Biz perdelerimizi açtığımız için, bu görevli evimizin içini rahatça görebiliyor, bakıyor eşimle ben, dairemize polis göndermiyordu.

Adama evi dar geliyor, dürbünü alıp dama çıkıyor. Kendisine daha geniş ufuklar açarak, fişleyeceği kişilere doğru dürbününü çeviriyordu. Ayağı kaysa, aşağı yuvarlansa? Tansiyonu düşse, orada kalsa? İnsan düşmanı bile olsa, kötü şeyler düşünemiyor.

Beş numarada oturan Sedat Bey, eşime geçenlerde demiş ki:

- Sıra bize geliyor galiba? Bakalım bizim apartmandan polis kimi götürecek?

Eşim, Sedat Bey'in söylediği sözleri bana aktarınca:

- Ben devlet memuruyum. Sen de öğretmensin. Bize kimse dokunamaz. Şimdiye dek başımıza kötü olay gelmedi, bundan sonra hiç gelmez.

Aradan aylar geçmiş... Biz yine işimize gidip geliyorduk. Ki... O gün bakkaldan alışveriş yaparken, Osman Efendi şunları söyledi:

- Neyse kurtulduk beyim. Buradan taşındı.

- Yaa?.. Ver bakalım bana 70'lik Altınbaş! Bu gece kadehlerimizi parlatalım! Desene artık korkulu rüya görmeyeceğiz?

- Bu moruğun yüzünden başımıza neler geldi, neler... Sözde şekeri, tuzu, sigarayı karaborsa satıyormuşum.

Eşim evde benden önce gelmiş. Televizyonda haberleri izliyordu. Odaya girince bağırdı.

- Gitmiş, gitmiiiş...

- Biliyorum, bana da bakkal Osman Efendi söyledi.

Ertesi gün, elime gazeteyi aldım, ikinci sayfanın beşinci sütununda şunları yazıyordu:

"Gökbilimci Rahmi Gökokurun, gökbilimine katkılarından ötürü Amerika'nın Michigan Üniversitesi Astronomi Bilimleri Fakültesi'nde dersler vermek üzere, bu ülkeye çağrıldı."

Bizim, hakkında "evlerimizi dikizliyor", "suçsuz insanları fişliyor" dediğimiz o yaşlı, kambur adam gökbilimciymiş! Çok sonra yanıldığımızı anlayınca, o tiksindiğim adamdan nasıl söz edeceğimi düşünüyordum. Mahallede bazı kişilerin polis tarafından götürülmesine akıl erdiremiyorduk. O yaşlı, kambur adamdan kuşkulanıyorduk. O haberi gazetede okumasaydım, bizleri izlediğini, fişlediğini sanarak, ondan her geçen gün daha da tiksinecektik. Eşim kahkahalarla gülerken:

- Ben böyle gökbilimci görmedim. Bu adam hiç uyumuyor muydu? Ne zaman pencereden dışarı baksam, balkona çıksam yüzyüze geliyorduk. Demek adam gökbilimciymiş?

- Balkonda duran da dürbün değil, teleskopmuş.◀

PAZARIN PENCERESİNDEN

Medeni Kanun'un 70. yılında şeriat

SELÇUK EREZ

Dört ekim cuma günü, Ankara'da Kocatepe Camisi'nde bir yobaz gösterisine şahit olduk: Yeşil bayraklı bir güruh "şeriat" istedi.

Bunu bazı büyüklerimizin yaptığı gibi "Canım beş-on kişi istedi diye şeriat mı gelir" sorusunu sorarak da geçiştirebilirsiniz; bu isteğin iki günde bir değişik bir biçimde ileri sürüldüğüne bakıp konu üzerinde biraz daha durmanın zorunluluğunu da hissedebilirsiniz.

4 ekim, Türkiye'de Medeni Kanun'un yürürlüğe girişinin yetmişinci yıldönümüydü. O tarihteki Adalet Bakanı **Mahmut Esad Bozkurt,** 17 Şubat 1926'da bu yasanın tasarısını savunurken şunları söylemişti: "Bu kanunlar devrimin anlam ve ruhunu sağlamlaştıracaklardır. Bu sebeple bunların bir an önce kabulü ve tebliği Türk milleti için hayati öneme haizdir!.. Bu kanunun kabulü için ellerinizi kaldırdığınızda (...) Türk milletinin, Türk toplumunun önünde yeni ve verimli bir hayat açılacaktır!"

İşte yetmiş yıl sonra şeriatçıların "istemezük"ledikleri budur!

Kapitülasyonları kaldıran Lozan Antlaşması'nın 42. maddesi şöyle diyordu: "Türk hükümeti gayr-ı müslim azınlığın örf ve adetlerine göre onların ailevi hukukuna veya ahkam-ı şahsiyelerine ait meselelerin halli için kanunları (yürürlüğe) koymayı kabul eder. Bu kanunlar Türkiye Hükümeti ile birlikte ekalliyetlerin her birinin eşit sayıdaki temsilcilerinden müteşekkil özel komisyonlarca hazırlanacaktır. İhtilaf vukuunda, Türk Hükümeti'yle Milletler Topluluğu. Avrupa hukukçularından birini nihaî hakem tayin edeceklerdir."

Peki, Medeni Kanun hazırlanınca Türkiye'deki azınlıklar buna nasıl bir tepki göstermişti?

Tepkiler olumluydu. Mesela Ermeni cemaatinin tepkisini "Medeni Kanun'un Ermenice Açıklanması" başlıklı kitabında zamanın değerli hukukçularından **Lutfik Kuyumcuyan** (? Matbaası, İstanbul, 1926) şöyle anlatıyor:

"...Ermeni cemaatinin sözcüleri Adalet Bakanlığına yolladıkları bir yazıyla şu hususları açıklamışlardı:

- Ermeniler, hükümetin laik söylemini sonsuz memnuniyet ve mutlulukla karşılamışlardır. Her ne kadar 42. madde mucibince aile hukuku ve şahsi hükümlerle ilgili bir komisyon kurulmuşsa da son zamanlarda İsviçre Medeni Hukuku'nun memleketimizde uygulanacağının kararlaştırılmış olması (...) daha önce öngörülen özel kanun maddelerine olan ihtiyacı ortadan kaldırmıştır."

Gerçek bir entelektüel olan dostum **Dr. İstepan Acemoğlu**'nun bulup tercüme ettiği bu belgeden Gregoryenler gibi Ermeni Katolik ve Ermeni Protestan cemaatlerinin de bu görüşe paralel düşünceler açıklayan feragatnameler gönderdiklerini öğrenmekteyiz.

Yetmiş yıl sonra şeriat istendiğine göre şimdi yeniden bu azınlık komisyonlarını kurup her azınlığın kendi medeni hukukunu düzenleyeceği yasaları hazırlamasını mı isteyeceğiz yoksa bütün azınlıkların da şeriat yasalarına uymalarını mı şart koşacağız?

Polonya asıllı **Dr. Kont Leon Ostrorog,** Osmanlı Devletine hukuk müşavirliği yapmış, sonra Londra Üniversitesi'nde İslam Amme Hukuku dersleri vermiş önemli bir hukukçuydu. Medeni Kanunumuzu değerlendirdiği üç konferans "Ankara Reformu" başlığıyla **Dr. Yusuf Z. Kavakçı** tarafından dilimize çevrilmiş ve İst. Üni. Edebiyat Fak. Matbaası'nda 1972'de basılmıştır. Bu yapıttan şunları öğrenmekteyiz:

- (Eskiden, İslamda) hukuk kurucularının vazettikleri temel prensiplerden biri, fakihlerce temsil edilen İslam ümmetinin hata etmezliği prensibi idi. (...) İslam ümmetinin temsilcileri olan mütehassısları kanalıyla (...) bir fikrin açıkça beyan edilmiş olduğu bir hususda herhangi bir hukukçu tarafından aksine hiçbir düşünce beyan edilmemesi (bahis konusuydu).

Biz şimdi bu ilkelerin yürürlükte bulunduğu bir adalet sistemine mi döneceğiz?

Kont Ostrorog, Osmanlı padişahlarının bile bu ilkeleri gözardı edip fermanlarına "mucibince amel oluna" diye yazdırıp Tanrı tarafından vahyedilmemiş, bir insan tarafından beyan edilmiş yasalar yayımlamış olduklarını hatırlatmakta, mesela **Kanunî**'nin sıfatını böyle kazandığını vurgulamaktadır!

Öyleyse ne oluyor? Hatırlayın ki bugün sadece Medeni Kanun değil **Mahmut Esad Bozkurt**'un bu yasayı savunurken söyledikleri de yürürlüktedir: Sayın arkadaşlar, Türk ihtilalinin kararı, Batı medeniyetini kayıtsız şartsız kendisine mal etmek, benimsemektir. Bu karar o kadar kesin bir azme dayanmaktadır ki önüne çıkacaklar, demirle, ateşle yok edilmeye mahkûmdurlar! ◀

Mahmut Esad Bozkurt

DOĞA TURLARI

GÜNÜBİRLİK YÜRÜYÜŞLER

09 Kasım C.tesi	Çal Deresi
10 Kasım Pazar	Kumla Trans
10 Kasım Pazar	Erikli Yaylası
16 Kasım C.tesi	Sülüklügöl
17 Kasım Pazar	Maden Deresi
17 Kasım Pazar	Ballıkayalar

HAFTA SONU KAMP

02-03 Kasım Yedigöller

Ogzala turizm

BEKAR SOK. NO.16/4 BEYOĞLU-İSTANBUL
TEL. (0.212) 293 91 95 - 252 30 39

FOTOGRAFEVİ

Doğa Yürüyüşleri

3 Kasım	Aytepe
10 Kasım	İnönü Yaylası
17 Kasım	Erikli Yaylası
24 Kasım	Kerpe

Kasım ayında da ücret : 1.500.000 TL

29 Ekim Özel Gezi
Sülüklü Göl
Göl kenarında ve orman içinde yürüyüş ...

Temel Fotograf Semineri
Hafta içi programları 11 Kasım'da başlıyor.

Etkinlik broşürü için bize uğrayın.

Zambak Sokak 15/4 Beyoğlu
Tel : (212) 251 05 66
245 40 08

Overland Afrika
Kenya Şubat '97

BRİÇ

ŞİAR YALÇIN

1378 - Ekim problemi

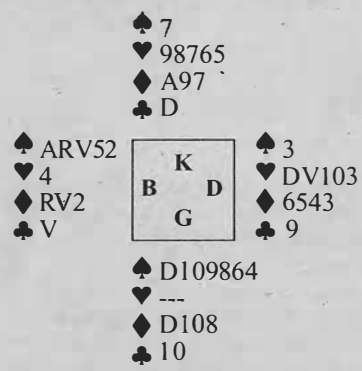

SA. Güney elden oynar ve DÖRT el yapar.

Cevap: Güney trefl oynar ve körle elden çıkar. Doğu üç metr körünü çekerse, Batı da en çok üç pik yapar ve Güney kalan elleri alır. Onun için en iyi defans İKİ kör çekip karo dönmektir. Güney körlere elden bir pik ve karo ONLUSUNU atar ve karoya damı koyar. Batı ruayıotur ve Güney bağışlar.

Batı karoya devam ederse, Kuzey iki karo yapar ve pikle elden çıkar. Pik damı deklaranın dördüncü eli olur.

Batı karo oynamadan bir veya iki metr pik çekerse, Kuzey bir kör defos eder, sadece bir karo çeker ve kör oynar. Böylece neticeten bir trefl, iki karo ve bir kör yapar.

Tuzaklar:

Güney pikle başlarsa, Batının çekeceği üç pik Kuzeyi sıkıştırır.

Güney üçüncü elde bir pik defos ederse, Batı dört el pik çekerek Güneyi yatırır.

Güney karo onlusu yerine karo sekizlisini yerse, Batı küçük karoyla elden çıktığında Kuzey asla almak zorunda kalır.

Kuzey Doğunun döndüğü ilk karoyu asla alırsa, üçüncü karoyla yatırılır!

1379 - Çok bilen çok yanılır

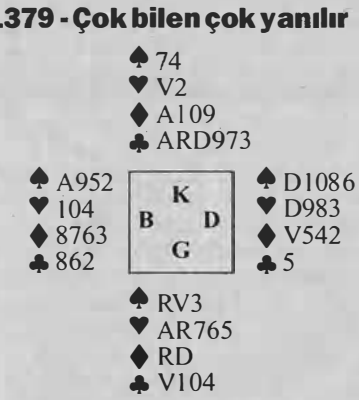

Güney	Batı	Kuzey	Doğu
1 SA	Pas	6 SA...	

Batı pik asını çıksaydı deklaran hemen on ikinci elini bulurdu. Fakat Batı karo sekizlisini çıktı. Deklaran kazanmak isterken kaybetmek için nasıl oynadı? Batı kazanmışken kaybetmek için nasıl oynadı? Masada briççilerden hepsinin yüksek seviyede oyuncular olduğunu düşünün.

Cevap: Deklaran karoyu elden aldı (Doğu dokuzluya küçük verdi) ve 11 kesin eli olduğunu gördü. On ikincisini olsa olsa doğru tahminde bulunmak şartıyla pikten yapabileceğini de gördü ve bir an önce pike girmeye karar verdi.

Bunun iki nedeni vardı. Birincisi, deklaran yanlış tahminde bulunsa bile, rakip elinde mesela pikten RD10 var sanabilir ve ikinci bir pik oynamaktan imtina edebilirdi. İkincisi, deklaran karolarını hemen çekemezdi çünkü bu takdirde rakiplere karodan birkaç el sağlayabilirdi. Metr treflerini çekmesi halinde de kendi el-yer irtibatını kesebilirdi.

Onun için ikinci elde treflle yere geçerek hemen bir pik oynadı. Damı sağda ve ası solda bulmakla damı solda ve ası sağda bulmak ihtimalleri eşit olduğundan, ası Doğuya vererek elden ruayı koydu.

Kâğıtların konumuna göre bu yanlış kararı ve defans hemen iki pik alarak oyunu batırabilirdi. Ama öyle olmadı!

Yıldız bir oyuncu olan Batı pat diye asını koyup deklaranın ikinci turda ortağının elindeki pik valesine empas atarak kontratını yapmasına izin verecek çaylaklardan değildi! Hiç elinde RD10 olmasa deklaran hemen üçüncü elde pike girer miydi? Hele yerde upuzun treflerdururken! Bütün bunları yıldırım hızıyla düşünen Batı hiç renk vermeden pik ruasını bağışladı! Aklınca, deklaran buna kanacak ve yerden ikinci piki oynadığında elden onluyu değil, damı koyacak ve böylece valeye de bir el vererek batacaktı... Pik asını ise nasıl olsa eninde sonunda alırdı! Bakalım alacakmı.

Ama deklaranın pike devam etmeye tabiî hiç niyeti yoktu. Alacağını almış ve kontratını garantilemişti. Üstelik ustaca oynayarak bir de fazla (granşlem) yaptı! Aslında buna Doğunun belki ortağının bilgiççe oyununa sinirlenerek yok yere iki kör yemesi sebep olmuştu (veya o da pik **asını** deklaranda sandı, ama o zaman da pik yerine kör yemesi için bir sebep yoktu).

1380 - Defans problemi

Batı	Kuzey	Doğu	Güney
	1 Pik	2 Karo	2 Kör
3 Karo	Pas	Pas	3 Kör
Pas	4 Kör...		

Batı karo ikilisini çıkar. Doğu olarak alıp ne dönersiniz?

Cevap: Bir karo daha çekmek cazip gözükebilir. Ama önce bunun muhtemel neticelerini bir gözden geçirmek gerekir.

İkinci bir karo alabilseniz bile, kontratı batırmak için iki löveye daha ihtiyacınız olacaktır. Bunlar da ya trefl ası ya da trefl damı ve kör ası olabilir.

Ama Batıda bu kâğıtlar varsa, ikinci bir karo lövesine ihtiyacınız var mıdır? Bir karo, iki trefl (veya bir trefl ve bir kör) ile bir trefl kupu kontratı batırmaya yetmez mi?

Öyleyse, deklaranın ikinci karonuza çakarak körleri ve pikleriyle on iki el aldığını görmektense, bu riski göze almadan ikinci elde trefl ruasını ve trefl oynayın. Böylece tahmininiz doğruysa, alacağınız trefl kupu kontratı batıran dördüncü ve son eliniz olur.

İşte dört elin dağılımı:

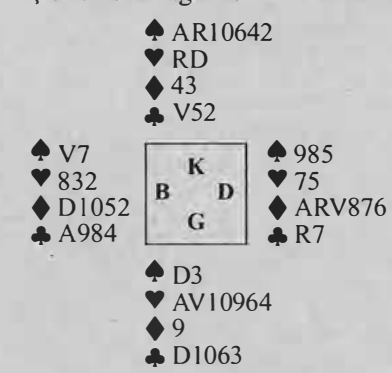

1381 - Mükerrer skuiz

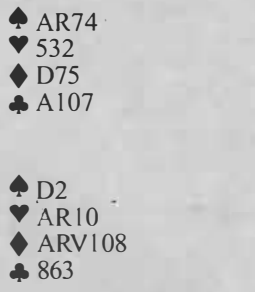

Güney 1 Karo ile açtıktan ve Batı tehlikeli bir şekilde 2 Trefl ile araya girdikten sonra, fena halde sayıya ihtiyacı olmuş olacak ki, 7 Karodan önce durmadı! Oysa, görüldüğü gibi, 6 Karo yapmak bile hayli zordur.

Batı pik valesini çıktığına göre bu umutsuz görünen granşlemi nasıl oynarsınız? ◀

SATRANÇ

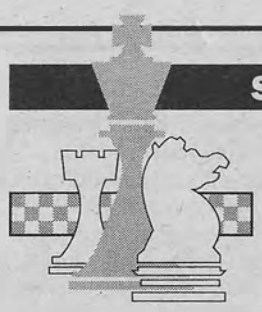

1996 Erivan Satranç Olimpiyat Oyunları

H. SERTAÇ DALKIRAN

Nicolic (Bosna-Hersek-Kramnik (Rusya)
Slav Savunması

1. d4 d5 2. c4 c6 3. Ac3 Af6 4. Af3 e6 5. Fg5 h6 6. Fxf6 Vxf6 7. e3 Ad7 8. Fd3 dxc4 9. Fxc4 g6 10. 0-0 Fg7 11. Kc1 0-0 12. b4 Ve7 13. Vb3 Kd8 14. a4 a5 15. bxa5 Kb7 16. Kfd1 b6 17. Ad2 c5 18. d5 Fxc3 19. Kxc3 Af6 20. dxe6 Fxe6 21. Kcc1 Ka7 22. Fxe6 Vxe6 **1/2-1/2**

Dreev (Rusya)- Kurajica (Bosna-Hersek)
Nimzo-Hint Savunması

1. d4 Af6 2. c4 e6 3. Af3 Fb4+ 4. Fd2 Ve7 5. g3 b6 6. Fg2 Fb7 7. 0-0 Fxd2 8. Vxd2 0-0 9. Ac3 d5 10. Ae5 Aa6 11. Vg5 Kfe8 12. Kfd1 Ae4 13. Vxe7 Kxe7 14. Fxe4 dxe4 15. c5 Kd8 16. c6 Fa8 17. d5 exd5 18. Axd5 Kee8 19. Kac1 Kd6 20. Ac4 Kde6 **1/2-1/2**

Dizdareviç (Bosna-Hersek)- Bareev (Rusya)
Vezir Gambiti

1. d4 d5 2. c4 e6 3. Af3 Af6 4. g3 Fb4+ 5. Fd2 Fe7 6. Fg2 0-0 7. 0-0 c6 8. Vc2 b6 9. Fg5 Fb7 10. Abd2 Abd7 11. e4 dxe4 12. Axe4 c5 13. Ac3 Fxf3 14. Fxf3 cxd4 15. Fxa8 Vxa8 16. Fxf6 gxf6 17. Ae4 f5 18. Ad2 Kd8 19. f3 Fc5 20. Sg2 Ae5 21. Sh3 d3 22. Vc3 Fd4 23. Va3 Vb7 24. Kae1 a5 25. Vb3 Vc6 26. Sg2 a4 27. Vb4 Ag4 28. Sh3 h5 29. Va3 Kd7 30. b4 axb3 31. Vxb3 Fc5 32. Vc3 Ae3 33. Kh1 Ac2 34. Kb1 Fe3 35. Khf1 Fh6 36. a4 Ae3 37. Kf2 Ag4 38. Kff1 Fg7 39. Vb4 Ae3 40. Kf2 **1-0**

Smirin (İsrail)-Kasparov (Rusya)
Sicilya Savunması

1. e4 c5 2. Af3 d6 3. d4 cxd4 4. Axd4 Af6 5. Ac3 a6 6. Fe3 Ag4 7. Fg5 h6 8. Fh4 g5 9. Fg3 Fg7 10. Fe2 h5 11. Fxg4 Fxg4 12. f3 Fd7 13. Ff2 Ac6 14. Ad5 Kb8 15. 0-0 e6 16. Axc6 bxc6 17. Ae3 d5 18. Kb1 0-0 19. c4 d4 20. Ac2 e5 21. Ae1 f5 22. Ad3 g4 23. Ac5 gxf3 24. Vxf3 fxe4 25. Vxh5 Ve8 26. Vg5 Kf5 27. Vd2 e3 28. Fxe3 Kxf1+ 29. Kxf1 dxe3 30. Vxd7 Vxd7 31. Axd7 Kxb2 32. Af6+ Fxf6 33. Kxf6 Kxa2 34. Kf1 a5 35. Ke1 e2 36. Sf2 a4 37. Kb1 a3 38. Kb8+ Sf7 39. Ka8 Ka1 40. Sxe2 a2 **0-1**

Kramnik (Rusya)-Yudasin (İsrail)
İngiliz Açılışı

1. Af3 Af6 2. c4 c5 3. Ac3 e6 4. g3 b6 5. Fg2 Fb7 6. 0-0 Fe7 7. Ke1 Ae4 8. d4 Axc3 9. bxc3 Fe4 10. Fh3 Fxf3 11. exf3 cxd4 12. cxd4 Ac6 13. Fe3 0-0 14. Kc1 Kc8 15. f4 Aa5 16. Vd3 g6 17. Fg2 Vc7 18. c5 d5 19. cxd6 Vxd6 20. Va6 Vd7 21. h4 Ff6 22. Ff3 Kfd8 23. h5 Ac6 24. Va4 Ae7 25. Kxc8 Axc8 26. Vxd7 **1/2-1/2**

Psakhis (İsrail)-Svidler (Rusya)
Modern Savunma

1. c4 g6 2. e4 Fg7 3. d4 d6 4. Ac3 Af6 5. Fe2 0-0 6. Af3 e5 7. 0-0 Abd7 8. Vc2 c6 9. Kd1 Vc7 10. Kb1 a6 11. dxe5 dxe5 12. b4 b5 13. a4 Fb7 14. axb5 axb5 15. c5 Kfd8 16. Fb2 Af8 17. Kxd8 Kxd8 18. Kd1 Kxd1+ 19. Axd1 Ae8 20. Vb1 Fc8 21. Ac3 f6 22. Ad2 Fe6 23. Vd3 **1/2-1/2**

Rublevsky (Rusya)-Huzman (İsrail)
Sicilya Savunması

1. e4 c5 2. Af3 d6 3. Fb5+ Fd7 4. Fxd7+ Vxd7 5. c4 Af6 6. Ac3 Ac6 7. 0-0 g6 8. d4 cxd4 9. Axd4 Fg7 10. Ade2 0-0 11. f3 a6 12. a4 Vd8 13. Sh1 Ad7 14. Ke1 Va5 15. Ad5 e6 16. b4 Vd8 17. Ae3 Vc7 18. Fb2 a5 F 9. Fxg7 Sxg7 20. b5 Ab4 21. Vd4+ **1/2-1/2**

Kasparov (Rusya)-Yermolinsky (USA)
Chigorin Savunması

1. d4 Af6 2. c4 Ac6 3. Af3 e6 4. a3 d5 5. Ac3 a6 6. cxd5 exd5 7. Fg5 Fe7 8. e3 h6 9. Fh4 0-0 10. Fd3 Fe6 11. 0-0 Ad7 12. Fg3 Fd6 13. Kc1 Fxg3 14. hxg3 Ae7 15. Aa4 c6 16. Vc2 a5 17. b4 b5 18. Ac5 Ab6 19. bxa5 Ac4 20. a6 Fc8 21. a4 Fxa6 22. Ka1 Vd6 23. axb5 Fxb5 24. Vc3 Vc7 25. Kfb1 Ad6 26. Fc2 Ab7 27. Axb7 Vxb7 28. Vc5 Kfb8 29. Ae5 Kxa1 30. Kxa1 Ac8 31. g4 Ab6 32. Ff5 Kd8 33. Kb1 Aa4 34. Vc2 Ab6 35. Fh7+ Sh8 36. Fd3 Fxd3 37. Vxd3 f6 38. Ag6+ Sg8 39. Vf5 Ke8 40. Af4 Vc7 41. Vg6 Ke7 42. Ah5 Ad7 43. Kc1 Af8 44. Vc2 Ke6 45. Af4 Kd6 46. Ka1 Vc8 47. Vc5 Kd8 48. Vb6 Kd6 49. Ka7 Vxg4 50. Vb8 Kd7 51. f3 **1-0**

De Firmian (USA)-Kramnik (Rusya)
Sicilya Savunması

1. e4 c5 2. Af3 Ac6 3. d4 cxd4 4. Axd4 Af6 5. Ac3 d6 6. Fc4 Vb6 7. Adb5 a6 8. Fe3 Va5 9. Ad4 e6 10. 0-0 Fe7 11. Fb3 0-0 12. f4 Fd7 13. f5 Axd4 14. Fxd4 exf5 15. exf5 Fc6 16. Vd3 Kae8 17. Kad1 Fd8 18. Sh1 Ad7 19. Vg3 Ff6 20. Fd5 Vb4 21. Fxf6 Axf6 22. Fxc6 bxc6 23. Kxd6 Ah5 24. Vd3 Vxb2 25. Kxc6 Af6 26. Vxa6 Ag4 27. h3 Ae3 28. Ad1 Axd1 29. Kxd1 Ka8 30. Ve2 Kxa2 31. f6 gxf6 32. Vf3 Ka1 33. c3 Kxd1+ 34. Vxd1 Vf2 35. Kc8 Kxc8 36. Vg4+ Sf8 37. Vxc8+ Se7 38. Vc7+ Se6 39. Sh2 Ve3 40. Vc6+ Se7 41. Vc7+ Se6 42. Vc6+ Se7 43. Vf3 Ve5+ 44. g3 Sd6 45. Sg2 Sc5 46. Vd3 Vd5+ 47. Vxd5+ Sxd5 48. Sf3 Sc4 49. Se4 Sxc3 50. Sf5 **1/2-1/2**

Dreev (Rusya)-Benjamin (USA)
Nimzo-Hint Savunması

1. d4 Af6 2. c4 e6 3. Af3 Fb4+ 4. Fd2 Ve7 5. g3 Ac6 6. Ac3 Fxc3 7. Fxc3 Ae4 8. Kc1 d6 9. d5 Axc3 10. Kxc3 Ab8 11. dxe6 fxe6 12. Fg2 0-0 13. 0-0 Ad7 14. Ad4 Af6 15. c5 d5 16. c6 b6 17. f4 e5 18. fxe5 Vxe5 19. Vd2 Fg4 20. h3 Ae4 21. Kxf8+ Kxf8 22. Fxe4 dxe4 23. hxg4 Kd8 24. e3 Vxg3+ 25. Vg2 Ve1+ 26. Vf1 Vg3+ 27. Vg2 Ve1+ 28. Vf1 **1/2-1/2**

Christiansen (USA)-Bareev (Rusya)
Fransız Savunması

1. e4 e6 2. d3 d5 3. Ve2 b6 4. Af3 dxe4 5. Vxe4 c6 6. d4 Af6 7. Vh4 Fb7 8. Fe2 Abd7 9. Ac3 Fd6 10. 0-0 h6 11. Ff4 Vc7 12. Fxd6 Vxd6 13. a3 0-0 14. Kad1 Kfd8 15. Kfe1 Kac8 16. Ff1 Vb8 17. Fc4 Af8 18. Ae5 c5 19. Ae2 b5 20. Fa2 Fd5 21. Fxd5 Kxd5 22. Ac3 Kdd8 23. Kd3 Kxd4 24. Kxd4 cxd4 25. Vxd4 a6 26. Kd1 Kc7 27. h3 Vb7 28. Kd3 A8d7 29. Kg3 Vb6 30. Vf4 Sf8 31. Vb4+ Vc5 32. Axd7+ Axd7 33. Ve4 g6 34. Va8+ Sg7 35. Vxa6 b4 36. axb4 Vxb4 37. Va1 Af6 38. b3 Vd4 39. Ve1 Kc5 40. Kd3 Vf4 41. Ve3 Vc7 42. b4 Kc4 43. b5 e5 44. Ad5 Axd5 45. Kxd5 Kxc2 46. b6 Vc3 47. Vxc3 Kxc3 48. Kb5 Kc8 49. g4 Sf6 50. Sg2 Se6 51. Sf3 Kb8 52. b7 f5 53. gxf5+ gxf5 54. Se3 Sd6 55. Sd3 Sc6 56. Sc4 f4 57. Kc5+ Sd6 58. Kd5+ Sc6 59. Kxe5 Kxb7 60. Ke6+ Sd7 61. Kf6 Kb2 62. Kxf4 Se6 **1/2-1/2**

Karma Takımlar Ligi 3. Tur

S.G.M. Nostalji 1 - Galatasaray 3
Epsilon 3 - Kadıköy-1
Gökdil Lisesi 0 - Bosna-Sancak 4
Kadıköy Anadolu 1 - Koşuyolu Kalp 3
S.G.M. Bayan 1 - Göztepe 3
S.G.M. 4-İTÜ 0
S.G.M. Genç 0 - Hava Harp Okulu 4
Netaş 3 - S.G.M Junior 1
Milano A.Ş. 4 - Deniz Lisesi 0 ◀

Kombinezon

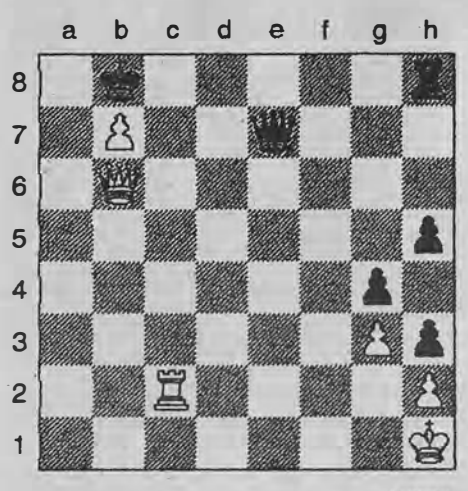

1. Kc8 Kxc8 2. Va7 Şxa7 3. bxc8(A) ve 4. Axe7 ve kazanır.

Etüd

Rud Svoboda, 1928
Beyaz oynar kazanır

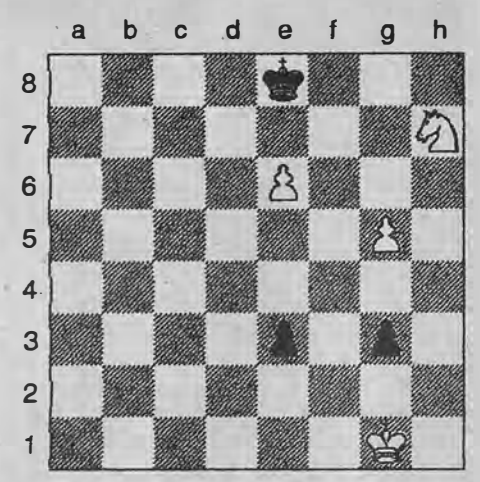

1. Şf1 Şe7 2. Af8! Şxf8 3. g6 ve kazanır.

7 gün 7 olay

● **29 Ekim 1935 Füruzan doğdu.** Zor günler onun yapıtlarında güzel günler için yol arayışı oldu. Yaşadı yazdı. Bireye, özelde kadına varlığını anımsattı. Betimlemeleri, sözcüklerindeki sıcaklık, halkın yaşamından seçtiği konular beğeni kazandı. Yapıtları sinemaya aktarıldı.

● **30 Ekim 1994 Oğuz Tansel öldü.** Anadolu aydınlanmasının önemli isimlerinden. Masallar derledi. Sözlü kültürü "iletişim-sizlik- çağı"nın dişlilerinde yok olmaktan kurtardı. 50'li yıllarda Konya'da resim, sergi, dergi, yeni çıkan yayınlar, onun kalemi ile sınırları aştı. Yazıları Fransızcaya, şiirleri İngilizceye çevrildi. ABD Wilkes Üniversitesi Müzik Bölümü Başkanı Bruce Reiprich dizelerini besteledi. M. Eloğlu'nun yapıtlarını desenledi.

● **31 Ekim 1963 Besteci Mesut Cemil Bey öldü.** Tamburi Cemil Bey'in oğlu. Hukuk eğitimini yarım bırakarak Berlin'de konservatuvara girdi. Radyoda çalışmalarını yürüttü. Geleneksel Türk koro müziğini gerçek tek sesliliğe döndürdü. 4 yıl Bağdat Güzel Sanatlar Akademisi Müzik Bölümü'nü yönetti.

● **1 Kasım 1958 Yahya Kemal Beyatlı öldü.** Doğduğu kent Üsküp, yaşadığı yer İstanbul onda derin izler bıraktı. Tutuculuk ve yenileşme arasında gidip

Füruzan

geldi. Osmanlı ile çağdaş Türkiye arasında şiir alanında köprü oldu. Geçmişe özlem hep baskın kaldı. Nâzım Hikmet'in annesi Celile Hanım'a âşık oldu. Şiirler yazdı. Nâzım Hikmet'in açlık grevi sırasında aklanması için başlatılan kampanyaya katılmadı, imza vermedi. İstanbul'a bir başka tepeden baktı.

● **2 Kasım 1755 Marie Antoinette doğdu.** Yaşamı fırtınalar içinde geçti. Fransız Devrimi'nden önce "Ekmek bulamıyorlarsa pasta yesinler" sözü ile tepki aldı, tarihe geçti. Kovalamacanın ardından giyotinle idam edildi.

● **3 Kasım 1839 Tanzimat Fermanı'nı Mustafa Reşit Paşa, Topkapı Sarayı önünde okudu.** Türkiye'de hukuk devleti düzenine geçişin ilk adımı atıldı. "Can, ırz, namus ve mal güvenliği, memurların maaşları arttırılarak rüşvetin önlenmesi, askerlik" konularında yenileşme hedeflendi.

● **4 Kasım 1984 Ümit Yaşar Oğuzcan öldü.** "Pop" şair oldu. Üç kez intihara kalkıştı. "Kimse acımasın bana, istemem/ Ben aşkın ve ölümün şairiyim" dedi. 26 yaşındaki büyük oğlu Vedat avucunda "İşte böyle intihar edilir" notu ile Galata Köprüsü'nden atladı. Bu olayın ardından şiirleri ölümün bahçesi oldu. ◀

Gazeteci **Metin Göktepe'**nin gözaltında öldürülmesinin ardından 295 gün geçti. Cinayetle suçlanan 48 polisin yargılanmasına 29 kasımda devam edilecek.

Hazırlayan: YAŞAR ÖZTÜRK

ARMAĞANLI BULMACA

SEDAT YAŞAYAN

SOLDAN SAĞA

1- Fotoğrafta gördüğünüz sinema oyuncumuz... Merkezi demokrasi yandaşı cumhuriyetçilere verilen ad.

2- Molière'in "Cimri" adlı güldürüsünden Ahmet Vefik Paşa'nın yaptığı uyarlama... Ödenti... "Meyhâne mukassi görünür taşradan amma/ Bir başka ferah başka —- var içinde" (Nedim).

3- Atasözü... "Hasretinden Prangalar Eskittim" adlı yapıtıyla ünlü şairimiz... Kerestesi dayanıklı bir orman ağacı.

4- Bir nota... Asurlular tarafından kurulan ticaret kolonilerine verilen ad... Lantan elementinin simgesi... Bir nesnenin uzayda kapsadığı yer... Kokmuş hayvan ölüsü.

5- Aktif... "Andırdı —- -ı mahşeri hengâm-ı imtihan" (Yahya Kemal)... Rubidyum elementinin simgesi... Öngün.

6- Ayak direme... Harman kaldırıldıktan sonra yerde kalan toprak, çöp ve samanla karışık tahıl taneleri... Hac zamanı dışında Kâbe ve diğer kutsal yerleri ziyaret etme... Motorlu taşıtların elektriğini sağlayan aygıt.

7- Tartışmasız benimsenmesi istenen yargı... Bir yüzey ölçüsü birimi... Çapa şeklinde çatal bel... Bir köleyi azat etme... Bir gösterme sıfatı.

8- 1923'te doğmuş, resim öğrenimini Léopold Lévy'nin atölyesinde yapmış, manzara resimleri ve portreleriyle tanınmış Türk kadın ressamı... Bir sesin yarım ton inceltilebileceğini gösteren nota işareti.

9- İri ve tombul kucak çocuğu... Konfüçyüsçülükte şefkat, sevecenlik ya da hayırseverlik anlamına gelen temel erdemlerden biri... "—- ettiler turnalara, kazlara" (Pir Sultan Abdal)... Tahta, çinko gibi hafif şeylerden yapılmış temelsiz eğretiyapı.

10- "Tombul Teyze", "Sıska Dayı", "Hacıağa" gibi tiplerin yaratıcısı olan ünlü karikatür sanatçımız... Tuzağa düşürülen şey... Çileğe benzeyen kırmızı meyveleri ve beyaz, pembe renkli çiçekleri olan küçük bir ağaç.

11- İlaç olarak kullanılan madde... Izgara... Ayağın yüksek olan üst bölümü... Bir renk.

12- "Âşıka—- etmek olmaz, müptelâdır n'eylesin" (Nefi)... Eskiden gelinin başını yapan ve ziynetlerini takıp süsleyen kadın... Eski Türkler'de bazı heykellere verilen ad.

13- Örtü... Soğuk bir cisim üzerinde ince bir tabaka durumunda yoğunlaşmış sıvı... Karakter... Uğur, alınyazısı.

14- Eylemleri olumsuz yapmakta kullanılan ek... Tanrıtanımaz... Arka, geri... Kimi yerlerde kadınların boydan boya örtündükleri çarşaf.

15- ABD'nin bir eyaleti... Organizmada bulunan marazi bir olguyla özdeş patolojik bir olgunun, sanki birinci olguyla aşılanmışçasına vücudun herhangi bir yerinde ortaya çıkması.

16- Kaşındırıcı bir deri hastalığı... Saydam tabaka üzerine çekilen pozitif fotoğraf... "Hiçbir şey gideremez —- sıkıntımı/ Memleketimin şarkıları ve tütünü gibi" (Nâzım Hikmet).

17- On yedi heceli k Japon şiiri... Konularını Türk tarihinden alan "Azap Ortakları", "Toprak Acıkınca", "Yitik Ülkü" gibi romanlarıyla tanınmış yazarımız.

18- Osmanlı devlet ileri gelenlerinin kullandığı bir çeşit bıçak... Belirti... Sergen.

19- Kaynağı mitolojik çağlara dayanan kirişli bir çalgı... "Gideceksin buralardan bir gün gelecek/ Yavaş yavaş kaybolacak bindiğin —-/ Eriyen karlar gibi içinden/ Bütün sıkıntıların akıp gidecek" (Cahit Külebi)... Gemilerin mizana direğinin gerisindeki yelken.

20- Ergenekon'dan çıkışlarında Göktürkler'e yol gösteren dişi kurt... Yaz yağmuru... Gerçek.

YUKARIDAN AŞAĞIYA

1- 1873-1943 yılları arasında yaşamış, yaratıcı bir yönetmen olarak uluslararası ün kazanmış, 1920'de Salzburg Festivali'nin yeniden başlamasına önayak olmuş Avusturyalı tiyatro yönetmeni... Aziz Nesin'in güncesi.

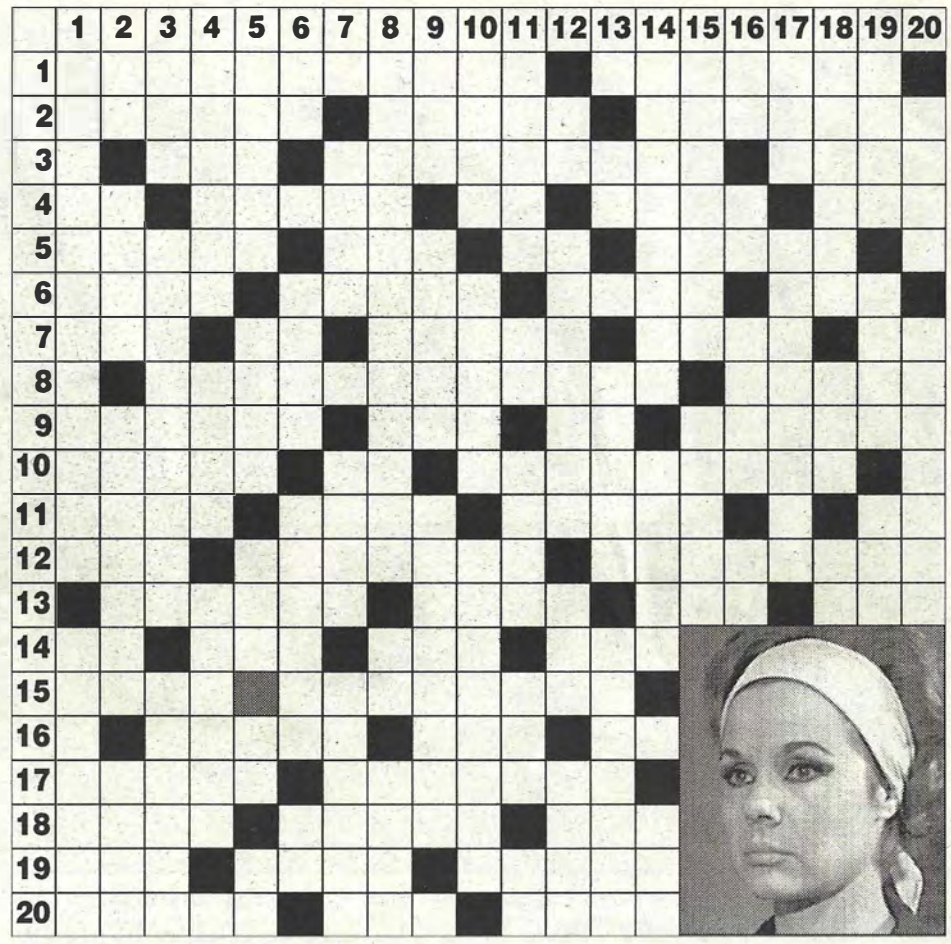

İsim:.....

Adres:.....

.....

2- Eli işe yatkın, becerikli... İtalya'da bir yanardağ... Yapılarda pencere önlerindeki dar çıkıntı... Metin Toker tarafından yayımlanan haftalık haber dergisi.

3- Osmanlı toprak düzeninde yıllık geliri yüz bin akçeyi aşan dirlik... Bir ilimiz... Ürünyetiştiği zaman teslim edilmek üzere, önceden pey verilerek yapılan satış.

4- Yanardağ kayalıkları arasında bulunan bir feldispat türü... Eski Türkler'de hükümdarlara ve hanedana mensup prenslere verilen unvan... Doruk.

5- Geleneksel Türk evlerinde odalar arasında bulunan, bir yönü hayâta, sofaya ya da avluya açılan mekân... Belirtiler... Tarih öncesine dayanan efsane... Çin edebiyatına özgü lirik ve dramatik şiir türü... Uzaklık işareti.

6- Eski Mısır'da güneş tanrısı... Kısa kıllı ve sarıkık kulaklı av köpeği... Göçebelerin kullandığı bir tür keçe çadır... Yiğit.

7- İnsan bedeni çevresindeki manyetik alan... Keman yayı... Hadım etmek.

8- 1941'de doğmuş, çağdaş Filistin şiirinin önde gelen temsilcilerinden biri olup şiirlerinde halkının direnişini, umutlarını ve çektiği acıları lirik bir dille anlatmış ünlü şair... "Yiğit yiğidin yoldaşı/ — yiğidin öz kardaşı" (Karacaoğlan)... Güzel, hoş, latif.

9- "Bir şeker handeyle bezm-i şevke câm ettin beni/ —- sun peymâneyi sâki tamam ettin beni" (Nedim)... Mozart'ın, Türk müziğinden etkilenerek bestelediği ilk operası... Kanada'nın kuzeydoğusundaki büyük yarımada.

10- Rus prensliklerinde kurulan yurtluk... Kurak bölgelerde yaşayan bir sürüngen türü... Burundi ve Ruanda'da yaşayan zenci bir halk.

11- Radyo dalgalarının yankısını alarak cisimlerin yerini ve uzaklığını saptayan aygıt... İlave... Büyük ve süslü çadır... Lezzet... Utanç duyma.

12- Tantal elementinin simgesi... Daha çok gazete ve dergilerde çıkan yaygın bir sözcük bulma oyunu... Kuyruksokumu kemiği... Fransa'da bir ırmak.

13- Yüz, çehre... Jüpiter gezegeninin bir uydusu... Pierre Loti'nin bir romanı.

14- Eskiden kökboya bitkisinden, bugün ise bireşim yoluyla elde edilen kırmızı boya maddesi... Atın omuzları arasındaki yer... Bakı.

15- Bir günahı Tanrı'ya bağışlatmak umuduyla verilen sadaka ya da tutulan oruç... "—-odasına ne olacak/ Bir masa iki sandalye" (Necati Cumalı).

16- Argoda esrar... Bir soru eki... İyi yetişmiş, değerli kimse... Bir nota.

17- Sazın en kalın teli... Bedene eziyeti ruhun kurtuluşu ve mutluluğu için gerekli gören Hint çileciliği.

18- Labada da denilen ve yaprakları sebze olarak kullanılan bitki... Nemli, ıslak... İskambilde bir kâğıt.

19- Dışa vuran sevinç... Vaşak denilen hayvanın ufak bir türü... İskambilde koz.

20- Çamaşır leğeni... Ülker Köksal'ın bir oyunu. ◀

15.10.1996 tarihli bulmacayı doğru yanıtlayarak çekiliş sonucu kitap kazananlar:

ADANA'DAN: *Gülay Yeter, İsmet Hüsrevoğlu* ***ANTALYA'DAN:*** *İsmail Gülen* ***AYDIN'DAN:*** *Hale Alyürük* ***BALIKESİR'DEN:*** *Merve Koşar* ***BOLU'DAN:*** *Nilüfer Özsağ* ***BURSA'DAN:*** *İsmet Çiçek, Özge Tezel* ***ÇANAKKALE'DEN:*** *Süleyman Gezgen* ***ÇORUM'DAN:*** *Nevzat Şahingöz* ***GİRESUN'DAN:*** *Bedri Yılmaz* ***İÇEL'DEN:*** *Nevin Tuğrul* ***İSTANBUL'DAN:*** *Nurettin Kızılsu, Taylan Yalçın, Pınar Buzluk* ***İZMİR'DEN:*** *Osman Oktay Pekdemir, Ünal Evran* ***KIRKLARELİ'DEN:*** *Türkan Samsun* ***KOCAELİ'DEN:*** *Nevzat Ural* ***KONYA'DAN:*** *Bilal Yeşilöz* ***MUĞLA'DAN:*** *Zekai Çaylı, Mehmet Murat Tan, Galip Durmaz* ***ORDU'DAN:*** *Ferda Yılmaz* ***TEKİRDAĞ'DAN:*** *Bilge Büyükkal.*

Kaygılar değişmiş, evler terk edilmiş, Beyoğlu'nun ağaları tarafından satın alınmaya başlamış... Bazlamacı Apt. işte o günlerden kalma.

Kediler, az bulunur bir manzara, kötü kadınlar ve kötü adamlar, geniş sokaklar, travestiler, sanatçılar, inmesi de çıkması da incelik isteyen merdivenler... İşte burası Cihangir. Tarihini anlatmaya kalksanız 1673'lere dokunmalısınız. Yangınları, kürek yarışlarını, eski konakları, yeni betonarmeleri, naracı İnce Arap Mehmed'i düşünmelisiniz...

Basamak basamak Cihangir...

YAZI VE FOTOĞRAFLAR:
EMEL ERATLI

O gün, pazartesiye denk gelen 1681 yılının 6 Temmuz'unda yazılı tarihimize geçmiş olan ilk kürek yarışları yapılıyordu. Padişah ve maiyeti Fındıklı'ya, Gümrükemini yalısına teşrif buyurdular. Tahminimiz odur ki, Cihangir'de, konaklarının bahçesinde keyif çatan efendiler yarışı, haremleri ve hizmetlileri ile birlikte izlediler. Çünkü, taraçalı bahçelerden birinde oturulduğunda, yarışın başlangıç yeri olan Kadıköy dahi net bir şekilde görülüyordu.

Deniz yolu ile 1673 yılında Fındıklı'ya gelen Antoine Galland, buradaki dağın sırtında taraçalardan oluşan bir bahçeyi ve konağını ziyaret etti. Bahçede birçok fıskiyeler, oldukça güzel bir çeşme, portakal ağaçları ve dikkate değer bir çiçek bahçesi vardı. Galland, çevreyi pek beğendi ve lâle çiçeğinin bu kadar çok çeşidini de ilk kez gördü. Konak, devrin ileri gelenlerinden bir zata mı uhtereme aitti.

Birbirine çok yakın olan bu iki tarihsel alıntı ile tanımlamaya çalıştığımız yer Cihangir.

Peki, bugün, "Cihangir" denince ne gelir aklınıza?

Kediler, eşi az bulunur bir manzara, kötü kadınlar ve kötü adamlar, geniş sokaklar, travestiler, sanatçılar, merdivenler, birbirinden güzel binalar, azınlıklar, zenciler, satasatabitiremedikleri eşyaları ile eskiciler, deli saraylılar ve semtin yeni meraklıları entelektüeller... Cihangir, İstanbul'da olmaktan haz duyan, ama pek de ortada görünmek istemeyenler için gerçek bir sığınak. En önemli merkezlerin yanı başında bütün tarih yazıcılarına direnen bir semt. Geçmişiyle ilgili bilgi devşirmek sevdasına düşerseniz, hayal kırıklığına uğrarsınız, çünkü sürekli gizler. Kimler yaşar, gelişen olayların içinde nasıl yer alır, hemen hiç anlatılmaz. Sanki İstanbul'a şöyle bir bakması için görevlendirildi ve oda, mavi mavi bakar durur kayalık bir tepeden. Ne sevinçli, ne hüzünlü, hiçbir işaret yollamaz kendisine dair. Oysa sokaklarında biraz dolaşırsanız göreceksiniz birbirikimin güncyansıması ve meraklandıracak sizi.

Evliya Çelebi'nin Cihangir'i...

Sayfaları karıştırdıkça hissedilen, uzun süre devlet ileri gelenlerinin mekânı olduğu. Hayalinizde yaratmak zorunda kaldığınız Cihangir öyle bir yerdi ki, bir zamanlar görülen o 'nahoş kadınlar'ın dahi gösterişli konaklarda, hizmetlileri ile salındıklarını düşünürsünüz. Büyük bahçeler içindeki görkemli konaklar karşılar sizi. Ayaktakımı dolaşmaz sokak aralarında, dolayısıyla günlük gelişmelerden uzaktır. Akşamdan akşama ağırlar, güncel oluşturan haşmetlilerini. Reşad Ekrem Koçu'nun "Patrona Halil" isimli edebi romanında da doğrulanır bu bilgiler. Kitapta, Esircibaşı Muhsin Çelebi'nin Cihangir'de, setler üzerine kurulmuş bir bahçe içindeki konağı ve Muhsin Çelebi'nin bahçeye serili bir hasır üzerinde sabah kahves içmesi ayrıntılarıyla anlatılır. Ayaklanmanın en civcivli günüdür ve o sabah kahvesinden sonra Muhsin Çelebi'yi gören olmaz. Patrona Halil ve çapulcuları kalburüstü takımını fena halde basar.

Semtle ilgili en eski bilgiyi Evliya Çelebi aracılığıyla ediniriz. O da namlı bir kişidir ki, her söylediğine güven olmaz. Ama bütün araştırmacılar da ona bir göz atmadan edemezler. Üstelik, tartışmalı görünse dahi her söylediği, sık sık dikkate alınarak satır aralarına yerleştirilir.

Çelebi'ye göre, Fındıklı Mahallesi mamur bir yerdir ve oradan Cihangir'e muntazam merdivenli bir yol vardır. "Mehmed Ağa Camii dibindeki dik sokaktan, yüz kademde taş merdivenle bir saatte zor çıkılır. Nice yiğitler hiç dinlenmeden çıkmaya çalışmışlarsa da başaramamışlar" der. Bazı kapı önlerinde dinlenme yerleri olduğunu da ekler. Yine Evliya Çelebi'ye göre "İkindiden sonra bütün cemaat, ahbaplar, dostlar toplanarak denizde yüzen gemileri seyrederler."

Fındıklı'nın eski adı Ajantios'tur. Buradan Taksim'e çıkan vadinin adı ise Fındıklıdere olarak anılır. Argyropolis yani Fındıklıdere, Bizans döneminde dini bakımdan itibarlı bir yerdir. Bizanslılara Hıristiyanlığı vaat eden Aziz Andre, orada bir tapınak inşa etmiştir. Aşağıları fındıklık olduğuna göre sulak, bereketli yerlerdir. Eh, tepeye de ancak manzarası için çıkılır ki, bu da pek sık yapılacak bir iş değildir.

Cihangir Arslanyatağı sokağının yalnızlığını şimdi çöpler anlatıyor...

Semte ismini veren Şehzade Cihangir, 1553 yılında babası ile gittiği Halep'te ölür. Daha 22 yaşındadır ve hastalığına bir türlü çare bulunamamıştır. Hürrem Sultan ve Kanuni üzgündürler. Şöyle, cihan-nûma bir yerde bir cami yaptırırlar, en küçük oğulları anısına. Böylece İstanbul'un dört bir yanını ballandıra ballandıra anlatan seyyahların "İşte, orada da Cihangir isimli bir cami vardır" diyerek geçiştirmelerine de, bilmeden önayak olurlar. Yerinde, bir pagan tapınağı da olduğu söylenen camiyi, 1559-1560 yıllarında Mimar Sinan yapar. Tarihi boyunca beş kez yanar ve onarılır. Son yanışında ise II. Abdülhamid tarafından Sarkis Balyan'a yaptırıldığı söylenirse de, bu biraz tartışmalı bir bilgidir ve doğrulanmaz bir türlü.

Semt, Cihangir ve Pürtelaş Hasan Efendi isimli iki ayrı mahalleden oluşur. Adını aldığı sokağın üzerinde, bugün de görebileceğiniz Pürtelaş Hasan Efendi'nin çeşmesi, kendisine çöplük muamelesi yapılsa dahi ayakta durmaktadır. Üst üste dökülen asfaltlar yüzünden de bütün benzerler gibi giderek yeraltına gömülmektedir. (Sanırım önümüzdeki yüzyılda "İstanbul'un Yeraltı Çeşmeleri" isimli bir çalışma yapmak gerekecektir.) Cihangir Camii'ne bitişik küçük kemerli çeşme ise IV. Murad'ın musahiplerinden Silahdar Bıyıklı Mustafa Paşa tarafından 1638 yılında yaptırılmıştır. Yine cami çevresinde, günümüze ulaşamayan sübyan mektebi ve tekke bölümleri olduğu da söylenir.

Yangınlar ve Cihangir...

Şeyh Hasan Burhaneddin Cihangirî, Halvetîliğin Cihangirî kolunun kurucusudur ve Cihangir Camii'ni mesken tutmuştur. Tekke, 19. yüzyılın ikinci yarısında Halvetîliğin

Sünbilî koluna intikal eder ve burada her pazartesi ayinler yapılır. Yine caminin içinde; Adile Sultan tarafından 1894'te bir kuyu açtırıldığı, suyla ilgili sorun bitmemiş ki tam altı yıl sonra Gazi Osman Paşa tarafından da tulumba ve şadırvan yaptırıldığı bilinmektedir.

Gelelim Cihangir'in yangınlarına; bütün İstanbul'dan farklı olmaz kaderi. Her kibrit parıldayışı bir yangına işaret eder ve kavurur geçer dört bir yanı. En kayda değer olanlarından başlayalım, sanki marifetmiş gibi felaket tellallığı yapmak; 1723'te Fındıklı'da Molla Çelebi Camii yakınında başlayan alev hızla yayılır, Tophane-i Amire ve Cihangir Camii'ni yakar.

1764'te Cihangir'deki hemen bütün evlerin yandığı söylenir. Bunların arasında Mekke-Medine'ye hediyeler götüren kervanın başı olan, Hasanağa'ya ait konak da vardır.

1823 yılında ise, Firuzağa'da yoksul bir kadının evinde başlar yangın. 17 saat sürer ve Sormagir ile Alçakdam'dan Beyoğlu'nun alt kısımlarına kadar yürür. 2000'den fazla ev ve dükkân, Topçular Kışlası, Top Dökümhanesi, 20 kadar mescit ve yine Cihangir Camii de yanar.

1863'te Sormagir'de 40 ev daha yanar. 1868, 1869, 1874, 1875, 1890 ve 1916 yıllarında da yanmaya devam eder Cihangir. Milletin canına yetmiş ki, 1916'dan sonra ahşap bina yapmaktan külliyen vazgeçilir. Ve bu sayede Cihangir, bugün korumayı birçok semte göre gerçekten başardığı yapı dizisini oluşturmaya başlar.

"Bunca çok yanmış da hiç meşhur tulumbacısı olmamış mı?" diye soracak olursanız, cevap hazır. Cihangir'in bir naracısı vardır ki sormayın, ünü bütün İstanbul'a yayılmış. Babası kendinden de ünlü bir tulumbacı, Arap Reyhan. Oğul İnce Arap Mehmed ise 1887 yılında İstanbul'da doğar. Tersane'nin tornacılık bölümünden bahriye teğmeni olarak mezun olmasına rağmen aklı tulumbacılıktadır. Ve bir gün gizlice yazılır Cihangir Sandığı'na. Böylece hem gönüllüce yangına koşar hem de naracısı olur sandığını. "Beyoğlu Cihangirliiii" narasını koşarken bir kilometre boyunca uzattığını Reşat Ekrem Koçu aktarır bizlere. Yani, naracı İnce Arap Mehmed, peşrevini attığı yerden tam bir kilometre ötede "liii"sini bağlarmış. Bir aralar Bahriye İtfaiyesi'nde de bulunmuştur. Koçu'dan alınan bilgiye göre 1965 yılında yine Cihangir'de bir atölyede trikotajcılık yapmaktadır, üstelik tulumbacılık hikâyelerine pek de değinmek istemeden.

Bir diğer tulumbacı kaçağı ise Çerkez Ali Paşa'nın torunu Topuklu Cemal'dir. O da Cihangir'de saray gibi bir konakta doğar. Ünlenecek kadar çok yaşamaz. 22 yaşında, Tophane'de bir bekârodasında kömürden zehirlenerek ölür.

Ondokuzuncu yüzyılın ikinci yarısındaki Avrupalı akını ve Kırım Harbi'nden sonra günlük yaşamın uğradığı değişim her yere yansır. Yabancı okullar, hastaneler özellikle Galata, Beyoğlu bölgesinde mantar gibi bitmeye başlar. Bunlardan birisi de Sıraselviler Caddesi üzerindeki Alman Hastanesi'dir. Kuruluş tarihi 1846 olarak bilinen hastane ilk günlerinde sadece beş yatakta hizmet verir. Kırım Savaşı sırasında ise (1856) Halil Paşa arsası adıyla anılan arazi de alınarak hastane binalarına ekler yapılır. Hastalarının büyük bir bölümünü, İstanbul'a gelen Alman gemiciler ve yoksul Almanlar oluşturur ve bunlardan muayene için para alınmaz. Geçen yıllarda Vatan Hastanesi grubuna dahil edilen hastane, elden geçirilerek birçok ilave inşaata sahne olmuştur.

Yine 19. yüzyılın sonlarına doğru önemli bir edebiyatçımızı görürüz Cihangir sokaklarında; Şinasi.

Bir süre devlet hizmetinde bulunduktan sonra Paris'e giden ve Türk dili üzerinde çalışmalar yapan Şinasi, 1869 yılında İstanbul'a döner. Doğduğundan beri bu semt civarında yaşadığını tahmin ettiğimiz Şinasi'nin, Sormagir Sokak'ta bahçe içinde bir evi vardır. Ev, sokağın kuzey tarafında geniş bir bahçenin içindedir. Taşındıktan kısa bir süre sonra bahçede bir matbaa binası inşaa etmeye başlar. Bütün istediği hazırlamakta olduğu sözlüğü bitirebilmektir. Ama garip bir adamdır, kimselerle görüşmez. Tasvir-i Efkâr'ın müvezzi olan Bolulu Yusuf Ağa'dan başka kimseyi de evine sokmaz. Yapılan binayı ise daima pencereden gözleyerek, söyleyeceklerini oradan söyler. Bahçeye inip dolaştığını gören olmaz. Bu münzevi hayat sırasında hem düzgün beslenemez hem de sağlığına dikkat etmez. 1871 yılının 17 Eylül Çarşamba günü Sormagir Sokak'taki evinde vefat eder. Semtteki diğer yapılar gibi bu ev de yangınlardan nasibini alır ve Cihangir'de yaşayan Şinasi'yedair sadece bir söylenti kalır günümüze.

Romantizmin marifeti...

Bir başka ilginç olay ise 1900 yıllarında yaşanır. II. Abdülhamid'in paranoyasının yarattığı baskı dönemi, jurnalcıların sürekli çalışmasını ve şehir içinde tedirginliği zorunlu kılar. Söz konusu kişi ise bir başka edebiyatçımız Recaizade Mahmud Ekrem'dir. Oğlunun ölümünden sonra vaktinin büyük bir kısmını İstinye'deki yalısında geçiren Recaizade Bey, olacaklardan habersiz, Yıldız'a çağırılır. Jurnalcı, yakınlardaki bir yalının yeni sahibidir, jurnal sebebi ise; karşı kıyıda yalısı bulunan Hıdiv Abbas Hilmi Paşa ile Recaizade Mahmud Ekrem'in ışık vasıtasıyla haberleştiğidir. Devlet yetkilileri derhal konuya girer; Recaizade Bey'in romatizmaları vardır ve bu durumda Boğaz'da oturması kendisi için sakıncalı olacaktır. Üstelik İstinye'deki yalı için müşteri bulunmuş ve değerinin tam iki katı fiyat biçilmiştir. Bir lütuf olarak da kendisine Cihangir'de bir konak tahsis edilmiştir. Recaizade Bey her ne kadar "Benim romatizmalarım yoktur" diyerek direnecek olursa da, bir yıl içinde yeni alıcısı kapısına dayanır. Recaizade Mahmud Ekrem'in Cihangir'e taşınıp taşınmadığı konusunda ise bir bilgi ulaşmaz elimize.

"Saraya yakın görülen Cihangir gözaltı bölgesi mi olmuştur" sorusunu akla getirir bu olay. Yoksa yoğun bir Müslüman mahallesi olan bölge, yabancı parmağından uzak tutulan bir koruma-korunma bölgesi midir?

1916 yangınından sonra ahşap eve de küsen Cihangir hızla yenilenmektedir. Zaten bölge gerçek bir tarih yeridir ve artık tamamıyla terk edilmiş gibidir. Pera'daki Levanten akını taşacak yer arar. Bir de bakarız ki bizim Müslüman Cihangir bir Avrupalı olup, çıkar karşımıza. Beyaz Rusların akını bütün Beyoğlu'nun tarihini etkiler. Beyoğlu ise üstüne yığılan yoğunluğu taşıyamaz durumdadır. Sağlı sollu genişlemeye başlar kolları. Cihangir bu yayılmadan doğrudan etkilenen bölgelerden biridir. Daha sonra da hem yine kalburüstü tutkunun yerleşik mekanı/// olur, hem de Beyoğlu'nda çalışan kadınların barınağı. Cumhuriyet yıllarından sonra "garsoniyer" adı verilen özel buluşma evleri için de uygun bir yer olduğu keşfedilir.

Daha yakın tarihlere gelecek olursak, 1939-1947 yılları arasındaki imar çalışmalarından nasibini alır. Sıraselviler Caddesi, Taksim'den bitimine kadar asfaltlanır. Cihangir yangın yerinde de birçok yeni cadde ve sokak açılır. Bunların bazıları asfalt kaplanır. Böylece, Kazancı Yokuşu'ndan Fındıklı'ya kolayca inilip çıkılması da sağlanmış olur.

Dönemin ilginç uygulaması ise halkımızı muasır medeniyetler seviyesine ulaştıracak bir kentlilik kültürü edinmeleri için gösterilen çabadır. Özellikle merdivenli yollarda yayaların yolun sağını takip etmeleri için ortaya demir parmaklıklar yapılır. Bu konuda ciddi bir kamuoyu oluşturulur. İş öyle noktalara varır ki, kaldırımların solundan çıkan birini gören orta yaşlı bir bayan "Ayıp ayıp hâlâ öğrenemediniz" demekten çekinmez. Cihangir merdivenlerinde bugün de görebileceğiniz demir borular, o yılların mirasıdır.

1942-43 yıllarında Varlık Vergisi, ardından 6-7 Eylül Olayları ve 1960'lı yıllarda Rum vatandaşların zorunlu göçü yaşanır. Yeni yöneticiler, Osmanlı'nın yıkımına neden olduğu düşünülen azınlıklar konusunda gereken önlemleri almakta gecikmezler. Osmanlı hanedanından daha ilerici bir bakış geliştirilmiştir: Bu topraklar sadece Türklerin olacaktır!

Rumlar da gidince, biraz daha boşalır Cihangir. Kaygılar değişmiştir. Evler terkedilmiş, Beyoğlu'nun ağaları tarafından satın alınmaya başlanmış ya da kendi taifesi içinde kiralanmıştır. Daha ağa olanlar sahip oldukları binaları yıkarak yeni apartmanlar inşa etmişlerdir. Kozmopolitliğini her fırsatta öne çıkaran Cihangir ise değişimi izlemekle yetinir. Türk filmlerinde seyrettiğimiz yeni evli çiftler, Cihangir'de ev tutmak için harekete geçerler. Çok da heyecanlıdırlar, ama çevrede kötülük yapacak birileri mutlaka vardır. Çünkü burası Cihangir'dir.

Apartmanın adı Cihannüma...

Bugün de sahipsiz görünen ya da uygun zamanda yıkılmak üzere barbarlar tarafından sabırla izlenen binalar var. Bunların en güncel örneklerinden biri Cihangir Caddesi'nde Cihannüma Apartmanı, diğeri ise Arslanyatağı Sokak'ta Rizzo Apartmanı. Cihannüma Apartmanı için geçen yıllarda, bir grup gönüllü çeşitli girişimlerde bulundu, yapının kültür varlıklarımızın yıkılamaz türünden olduğunun kabulü için Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'na başvuruldu.

Görenleri hâlâ etkileyen sokakları ve evleri bütün olumsuzluklara rağmen direniyor. Cihangirlilerin dilinden düşmeyen Ege Bahçesi'nin yerine yapılan Susam Bar, böylesi bir kamusal alanı çok özel konuklarına çok özel bedeli karşılığında sunsa da, aynı barın fedaileri misafir arabalarını Cihangir Caddesi'ne yığmakta hiçbir sakınca görmese de; Alman Hastanesi'nin yeni sahipleri Arslanyatağı'nı gürültü yatağı haline getirse de; Tavukuçmaz Yokuşu, Akyol; Sormagir ise Başkurt Sokak olarak değiştirilse de Alçakdam'da daha geçen yıl yıkılan bir vakfa ait binanın boş arsası yüksekçe bir apartman için fırsat kollayanlarca bekletilse de; bölge Dolapdere bıçkınlarının en bereketli çalışma alanlarından biri olmaya devam etse de, Habitat için yapılan şehir düzenlemeleri sırasında korunması için çaba gösterilen apartman bahçeleri yok edilse de İstanbul'da benzerine az rastlayacağınız bir yerleşim bölgesi.

Geçen yıllarda kurulan Cihangir Güzelleştirme Derneği ise semtin, çöküntü bölgesi görüntüsünden kurtarılması ve mahalleli olma durumunun unutulmaması için var güçleriyle çalışıyor.

Burası Cihangir, hemen arkası ise koskoca Pera; eğlence, ticaret, hareket, güncel olan her şey uzunca zamandır orada yaşanıyor. Sadece akşamları uyumak için uğradığınız güzel bir oda. Bütün hareketin içinde, ama dışında. Sakin, huzur veren, özlenen bir yer.

Siz, burada oturmayı seçmeyebilirsiniz ama Cihangir, tarih sahnesine çıkmayı pek de beceremese bile, gözetilmeyi hak etmiş bir semt. Bunu bir de kendi gözlerinizle görmek isterseniz, önümüzdeki pazar gününü (yorucu olabilir ama değer), merdivenli bir Cihangir turuna ayırmalısınız. Ama mutlaka merdivenli, yoksa sıradan bir semt olduğunu düşünebilirsiniz.◀

Cihannuma Apartmanı yıkılmasın diye, bir grup gönüllü girişimlerde bulundu...

Daha önce, böyle kolay bir gebelik testi görmemiştim.

Tek yapmanız gereken; test çubuğunun pembe ucuna 1 saniye süreyle idrarınızı damlatmak, kapağı tekrar yerine takıp 4 dakika beklemek... İşte sonuç elinizde! Predictor'u kullanmak o kadar kolay ki, hata yapmak imkansız!

Adetinizin geciktiği ilk günden itibaren, Predictor size güvenebileceğiniz kesin cevabı verecektir. Üstelik sonucu hemen ve sadece siz bileceksiniz! Söylediğim gibi, daha önce böyle kolay bir gebelik testi görmemiştim.

Predictor

"EVDE YAPILAN GEBELİK TESTİ"

Her pazar 16.00 - 18.00 arası POWER FM 100'de "Predictor Love Songs" ve her pazartesi 10.30 - 11.00 arası İSTANBUL FM 106'da "Haftalık Rehberiniz Predictor" programlarında buluşalım.

Organon